

PAPER DETAILS

TITLE: Demokratik Kamu Politikalarına Sivil Toplum Katkisi: Konya STK Platformu Örneği

AUTHORS: Önder KUTLU,Selçuk KAHRAMAN,Selçuk DINÇER

PAGES: 139-167

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1010276>

Demokratik Kamu Politikalarına Sivil Toplum Katkısı: Konya STK Platformu Örneği*

Önder KUTLU**

Selçuk KAHRAMAN***

Selçuk DİNÇER****

ÖZ

Esasında bu çalışma, Türkiye’de -yerel düzeyde- sivil toplum çatı kuruluşları üzerinden bir durum analizini ortaya koymaktadır. Bu çalışma Konya gibi bir Anadolu kentinde, kentin siyasal ve toplumsal yapısına daha yakın nitelikli sivil toplum kuruluşlarının bir çatı altında toplanması ve çeşitli politika alanlarına yönelik anlamlı karşılıklar oluşturup oluşturamadıklarının algısal boyutuna vurgu yapmayı içermektedir. Bu açıdan çalışmanın temel sorun alanı bu noktadır. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin kamu politikası alanlarında demokratik etkinlik gösterebilmesi, özünde katılımcı ve hesap-verebilir nitelikleri ile öne çıkan bir demokratik sivil toplum anlayışının pekişmesi ile gerçekleşebileceği, bu araştırmanın bir önermesidir.

Çalışma sırasında Konya STK Platformu’nun 108 ana kuruluşunun 105’inin katıldığı ve katılımcılardan 98’inin yanıt vermeye çalıştığı mülakat formlarından 83’ü, nitel ve nicel veri analizleri çerçevesinde değerlendirilebilir yanıt formları kategorisinde belirlenmiştir. Anketlerin nicel çıktılarında Konya STK Platformu üyelerinin algısal açıdan sivil toplum kuruluşlarının performans düzeylerinin olumsuz olduğunu düşündüklerini, kamu politikası alanlarında etkinlik güçlerinin yetersiz olduğunu ve sivil toplum ile kamu kurumları arasındaki ilişkilerin, geçerli anket formlarındaki çoğunluk tarafından olumlu görülemediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının gençlerin etkin katılımını sağlayabilmeleri gerektiği, STK’lar ile kamu kurumları arasındaki yönetim ilişkisinin yasal zemininin güçlendirilmesi ve özgür tartışma platformlarının oluşturulması görüşleri belirlemiştir.

Kamu politikalarının karar almadan uygulama süreçlerine kadar demokratik bir nitelik kazanabilmesi öncelikli olarak, devlet dışı aktörlerin demokratik niteliklere haiz olmasını gerektirmektedir. Bu çalışma ile yerel düzeyde bir sivil toplum çatı örgütlenmesi üzerinden çeşitli alanlardaki genel kamu politikaları üzerinde demokratiklik düzeyinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, STK’ların katılımcı demokrasiye uygun faaliyetler oluşturabilmesi ile yakından bağlantılı olarak değerlendirilmektedir. Ancak yerel bazda gerçekleştirilen bu çalışmada STK’ların kamu politikaları alanında demokratik katkı sunabilmelerinden önce STK’ların demokratikleşmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum, Kamu Politikası, Demokrasi, Konya Sivil Toplum Kuruluşları Platformu

JEL Sınıflandırması: H11, J18, L31

* Balıkesir/Bandırma’da 1-3 Kasım 2019 tarihleri arasında düzenlenen 10. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi’nde “Kamu Politikalarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği” başlıklı tebliğin, kuram ve veri açısından kapsamının revize edilmesi ve genişletilmesi ile hazırlanmıştır.

** Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, kutluonder@gmail.com, ORCID Bilgisi: 0000-0002-7533-9960

*** Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, skahraman042@gmail.com, ORCID Bilgisi: 0000-0003-1217-0472

**** Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sdincer43@gmail.com, ORCID Bilgisi: 0000-0002-9946-7721

(Makale Gönderim Tarihi: 17.04.2020 / Yayına Kabul Tarihi:26.02.2021)

Doi Number: 10.18657/yonveek.705232

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Civil Society Contribution to Democratic Public Policy-Making

ABSTRACT

In fact, this study demonstrates the roof of a situation analysis through civil society organizations in the local context in Turkey. This study has a special importance in terms of gathering qualified non-governmental organizations closer to the political and social structure of the city in an Anatolian city such as Konya. Moreover, this study includes emphasizing the perceptual dimension of whether they can create meaningful responses for various policy areas. In this respect, this is the main problem area of the study. In this context, the democratic activity of non-governmental organizations in the fields of public policy can only be achieved with the reinforcement of a democratic civil society understanding that stands out with its participatory and accountable qualities.

105 of 108 main organizations of Konya NGO Platform attended these meetings. Participants from the 98 that responded to the interview form 83 is designated in the category of response form can be evaluated in the context of qualitative and quantitative data analysis. In the quantitative outputs of the surveys, it shows that Konya NGO Platform members think that the performance levels of non-governmental organizations are perceptually negative. However, it reveals that their power of influence in the fields of public policy is insufficient and the relations between civil society and public institutions are not seen as positive by the majority in valid questionnaires. In addition, the views that non-governmental organizations should be able to ensure the active participation of young people, strengthening the legal basis of the governance relationship between NGOs and public institutions and establishing free discussion platforms came to the fore.

Achieving a democratic character of public policies from decision making to implementation processes primarily requires non-state actors to have democratic qualities. With this study, the development and strengthening of the level of democracy on general public policies in various fields through a civil society roof organization at the local level is evaluated closely with the ability of NGOs to create activities suitable for participatory democracy. However, this study conducted on a local basis reveals the conclusion that NGOs should be democratized before they can make a democratic contribution in the field of public policies.

Key Words: Civil Society, Public Policy, Democracy, Konya Civil Society Institutions Platform

JEL Classification: H11, J18, L31

GİRİŞ

Sivil toplum, Türkiye’de özellikle son yıllarda çeşitli akademik çalışmalara konu olmakla birlikte daha fazla çalışmayı gerektiren bir alan olarak değerlendirilebilir. Sivil toplumcu bir anlayışın demokratik yönetim ve siyasal katılım geleneğine katkısı bağlamında ve güncel gelişmeler ışığında önemi her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte Türkiye gibi ekonomik, toplumsal ve siyasal konularda yeni kamu politikaları üretme ve uygulama ihtiyacı olan ülkeler düşünüldüğünde sivil toplum kuruluşlarının kamusal sorunlar hakkında politika öneri ve katkı sunabilmesi, daha güçlü bir toplumsal mutabakat zeminini oluşturulmasına yardım eder.

Demokrasi ve yönetim tartışmaları sivil toplum kuruluşlarının katılımcı ve hesap verebilir bir kamu politikası anlayışında oldukça büyük önemi haiz olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumsal hayatın olağan ve olağanüstü soru(n)ları karşısında herhangi bir kamusal alanda çalışma yürüten sivil toplum kuruluşlarının ilgili sorun alanları karşısında hem pro-aktif zemin oluşturma hem politika üretme ve uygulama aşamalarında katkı sunması olağandır. Ayrıca sorunlara çözüm

anlamında reaktif desteğinin ilgili sorunsalın çözümünü ve meşruiyet alanını artıracağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Gelişmiş bir sivil toplum, içerisinde bulunduğu topluluğun siyasal yapısının demokratik niteliğini gösterme düzeyine sahiptir. Esasında sivil toplum kavramını, liberal demokratik düşünce çerçevesinde sürdürülebilir bir toplumsal düzenin sağlanarak korunmasının ön koşulu olarak değerlendirmek de mümkündür (Beem, 1996: 2). Demokratik düşünce ekseninde temsili demokrasinin toplumsal sorunları çözme noktasında karşı karşıya kalmış olduğu eksiklikler, sorunların çözümünde ‘üçüncü sektör’ olarak sivil toplumun daha aktif sorumluluk üstlenmesine yol açmıştır.

Sivil toplum kuruluşlarının çağdaş demokrasi çerçevesinde üstlendikleri görev ve sorumluluklar, bu kuruluşların önemini giderek artırmıştır. Yönetişim kavramı ekseninde gelişen düşünceler, halkın tüm kesimlerinin rahatlıkla karar alma sürecine katılımını teşvik ettiği öne sürülebilir. Nitekim karar alma sürecine katılım bağlamında tüm vatandaşların aktif roller üstlenebilmesinin bir yöntemi olan doğrudan demokrasi seviyesinin, özellikle nüfus artışı ile ters orantılı bir ilişki içinde bulunduğu durumlarda, sivil toplum kuruluşları katılımı yükseltme anlamında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılım kavramı esasen temsili demokrasinin ötesinde genel anlamda demokrasinin bir mekanizmasıdır.

Temsili demokraside halk, seçimler aracılığıyla kendileri yerine karar alacak olan temsilcilerini seçer. Ancak kapsam ve içerik anlamında gelişen, karmaşılaşan kamu politikaları sorunlara çözüm bulabilmek için sadece seçimlerin yeterli olmadığını, ötesinde katılımı artırıcı yöntemlerin gerekli olduğunu ortaya koymuştur (Kim ve Moon, 2003: 551). Avrupa Konseyi, demokrasinin özünü vatandaş katılımının teşkil ettiğine inanır (CoE, 2001). Demokrasinin sağlıklı biçimde uygulanabilmesi için halkın tartışmalara katılabilme imkan ve mekanizmalarının üst düzeyde sağlanması gerekmektedir. Karar verme sürecine halk müdahalesini sınırlandıran etkenlerle, temsili demokrasinin eksiklikleri sivil toplumun daha etkin roller üstlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Sivil toplum kuruluşları, bu noktada vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını, iyi yönetim ilkesi çerçevesinde aktif roller üstlenerek artırmayı hedeflemektedir. Kurumların ve yönetimlerin yüksek şeffaflık düzeyine erişmeleri ve neticede hesap verilebilirliklerinin artmasında sivil toplumun karar sürecinde etkin rol üstlenmesi yardımcı olacaktır. Karar alma süreçlerine katılım noktasında sürecin şeffaf işletilmesinde ve her kesimin rahatlıkla bu süreçte fikir beyan edebilmesinde sivil toplum kuruluşlarının rolünü tartışmak zaruri hale gelmiştir.

Vatandaşlar karar verme sürecine -dâhil olduklarının farkına vardıklarında- ortaya konulan süreçleri benimsemeleri kararların istikrar ve düzeninde hayati önemi haizdir. Bu doğrultuda etkin rol üstlenebilmesi için STK’ların iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde ele alınması mümkündür. Kamu kurumlarından bağımsız biçimde toplum iradesini seslendirebilecek şekilde örgütlenen sivil toplum, içinde bulunduğu toplumun farklı seslerini özerk ve özgür bir şekilde karar verme sürecine dâhil edebilme imkânına kavuşur.

Yukarıdaki bağlamlarda, Konya ili özelinde farklı alanlardaki STK'ların bir üst çatı altında bir araya geldikleri Konya Sivil Toplum Kuruluşları Platformu üyelerinin genel kamu politikalarına yaklaşımları ve çeşitli kamusal aktörlerle olan ilişkileri ve performans düzeyleri 2018 yılı Mayıs ayında, Ufuk Turu Toplantılarında uygulanan bir anket çalışması bulguları çerçevesinde tartışılacaktır. Böylece sivil toplum ile kamu politikaları arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi hedeflenmektedir. STK gözüyle ve algısıyla kamu politikası konusu ele alındığı için, bu politikaların geliştirilmesi ve en azından sivil gözle olayın değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu noktada kamu politikaları ile STK'lar arasındaki ilişkilerin kuramsal karşılığının anlamlandırılmasının ardından ilgili bulgular ortaya konularak analiz edilmeye çalışılacaktır.

I. KAMU POLİTİKALARI VE SİVİL TOPLUM İLİŞKİLERİ

Sivil toplum kuruluşları, siyasal ve ekonomik güçlerin vazgeçilmez paydaşları olmalarının yanında Ryfman'ın vurguladığı üzere (2006: 10), 20. yüzyılın gerçek bir inovasyonu olup etkinlik alanı sürekli olarak genişlemektedir. Genişleyen bu alan içerisinde siyasal ve yönetsel süreçlerin karmaşık yapısı daha da artmakta ve bu alanlarda yeni yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle devlet, toplum, siyaset ve yönetim ilişkilerinde kamu politikalarının tartışılması hayati bir ihtiyaç olmuştur. Gündelik hayatın her alanını kaplayan farklı politika alanları esasında çeşitli aktörlerin ilgi ve çalışma alanlarıdır. 1990'lı yıllardan itibaren görünürlüğü ve etki alanı belirginleşen sivil toplum kuruluşları kamusal hizmet ve politikaların bazen itici unsuru bazen kamuoyu oluşturma aracı bazen de karşıtı olarak yerini almaya başlamıştır. Tüm bunlarla birlikte sivil toplumun en temel unsurlarından birinin kamusalılık (*publicity*) olduğu gerçeğini ihmal etmemek gerekir (Sarıbay, 2000: 459).

A. Kamu Politikası

Politika kavramının iki farklı anlama geldiği belirtilmelidir. "Politics" kelimesi ile ifade edilen siyaset, politika olarak da ifade edilirken; "policy" kelimesi ise eğitim, istihdam, göç vs. genel kamusal politika alanlarını tanımlamak üzere tercih edilir. Aron'a göre (1976: 4), politikanın bu iki anlamı birbirleriyle oldukça ilişkilidir. Bireyler ve toplumsal kesimler tarafından talep edilen ve karar alıcılar eliyle uygulamaya yönelik işletilmesi hedeflenen politikalar, siyasal alan içerisinde hem anlaşma hem çatışma alanı bulabilirler. Bu nedenle karar alıcılar, yönetilenlerin ilgili politika alanlarındaki katkılarına ihtiyaç duymaya devam ederler.

Kamu politikaları en genel anlamda kamusal kurumların "kamusal alan yönetimi"nde benimsedikleri yol, yöntem ve pratikleri tanımlar. Ayrıca kamu politikası, disiplinler arası bir çalışma alanı olup temelde hedefi ekonomi, toplum, yönetim, siyaset ve devlet ilişkilerini incelemektir. Bu açıdan kamu politikalarını sınırlı bir disiplinde salt bir karar alma süreci olarak okumak doğru olmayacaktır. Öte yandan kamu politikası konusunda iki faktörü ele almak da gerekir. Bunlar kamu politikası aktörleri ve kamu politikası kuramlarıdır.

Kamu politikası aktörlerini Birkland (2014), resmi ve resmi olmayan aktörler olmak üzere iki kategoride ele alır. Resmi aktörler devlet organlarından ve

kurumlarından oluşmaktadır. Resmi olmayan aktörler ise siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, medya, uluslararası kuruluşlar gibi aktörleri ifade etmektedir. Kamu politikasının resmi aktörleri, devlet çıkarları ve yasalarına sıkı bir şekilde bağlı olmayı sürdürürken kamu politikalarının resmi olmayan aktörleri, toplumsal talep ve beklentilerin daha belirgin ifade edilmesinde, politikanın ilgili aktörlerini sürece dahil edebilmede ve geniş kamuoyu desteğinin sağlanmasında önemli misyonlar üstlenebilirler.

Öte yandan kamu politikalarında kurumsalcı, rasyonel seçim, kamu tercihi, yönetim, oyun kuramı gibi çeşitli modeller bulunmaktadır. Bu modeller arasında yönetim yaklaşımı, çalışmamızın kapsam ve amacı ile birlikte değerlendirildiğinde oldukça önem taşımaktadır. Nitekim bu yaklaşım, kamu politikaları uygulama süreçlerinde hem toplumla yönetsel ve siyasal etkileşimi koordine etmeyi hedeflemekte, hem de devletin yanında ve hatta onunla eşdeğer düzeylerde özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını da politika yapım süreçlerine dahil etmeyi savunmaktadır (Eren, 2018: 279). Bu yönüyle yönetim yaklaşımı ilkeleri itibariyle katılımcı demokrasi araçları ile bir örtüşme alanına sahip olmuş olur.

B. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kavramı, bugünkü anlamına çeşitli aşamalar geçirerek ulaşmıştır. Sarıbay'a göre bu aşamalar dördüncü evresindedir (2000: 448). Sivil toplumun geçirdiği ilk aşama bir devletin üyesi olmakla özdeşleşen anlamından ayrılmasıdır. İkinci aşama, sivil toplum içerisindeki bağımsız örgütlenmelerin devlete karşı meşruiyet kazanmasıdır. Üçüncü aşama sivil toplumun siyasal çatışma alanlarına önleyici unsur olarak görülmeye başlanmasıdır. Son aşama ise devlet müdahalesinin sivil toplumu tehdit edeceğinin düşünülmesidir. Tüm bu aşamalarda sivil toplum hem devlet iktidarını sınırlayıcı (Çaha, 2005: 689) hem de o iktidarı hukuka dayandığı müddetçe meşrulaştırıcı bir gücü tanımlar. Bu açıdan sivil toplum, devletten özerk olmayı ancak ondan yabancılaştırmamayı, devletle bir bağa sahip olmayı ancak onunla bir iktidar mücadelesine girmemeyi ifade eder.

Sivil toplumun toplumsal ve siyasal hayata aktif katılımının çoğulcu demokrasiye katkısı göz ardı edilemez. Toplumdaki bireylerin seçim dışında seslerini duyurabilmelerinin bir aracı olarak sivil toplum, demokratikleşmenin temel şartları arasında yerini almaya başlamıştır. Sivil toplum teriminin yönetenlerin otoritesine karşı hak ve özgürlük mücadelesinin başlatıldığı dönemlere kadar uzanan bir geçmişi vardır. Bu nedenle sivil topluma yüklenen anlam çeşitli yorumlara ve anlam kaymasına uğramıştır. Çeşitli yorumlar içerisinde en geniş anlamda sivil toplum terimi, yerel ve küresel düzeyde toplumsal, ekonomik, kültürel, siyasal vs. alanlarda devlet dışı örgütlenmiş ve devlet karşısı olmamakla birlikte kamusal karar ve uygulamalarda katılımcı bir yaklaşımla devletin otoritesinden bağımsız tutum alabilen gönüllü kuruluşları ifade etmektedir (Bedük vd., 2006: 53; Kara, 2013: 177-179).

Sivil toplum gönüllük esasına dayalı, sorumluluk birlikteliğine sahip ve üyelerinin aidiyet duygusu taşıdıkları bir kurumdur (Suver, 2009: 497). Bu açıdan bir ülkede sivil toplum kuruluşlarının sayısal açıdan dahi olsa örgütlenme

düzeylerinin yüksek olmasının, bireylerin kamusal değer ve bilinç düzeylerinin gelişimine olumlu katkı sunduğu ifade edilebilir. Daha açık bir ifadeyle bireyler, sivil toplum kuruluşları gibi örgütlenmeler aracılığıyla siyasal hayata katılım gösterdikçe farklılıklara hoşgörü ve demokratik değerleri içselleştirici tutumlar sergileyebilirler (Demirel, 2013: 191).

Siyaset bilimi literatüründe sivil toplum kuruluşları teriminin, baskı grupları teriminin yerine giderek daha fazla kullanılmaya başlandığı belirtilebilir. Nitekim sivil toplum kuruluşları devletten bağımsız olarak kamusal alan üzerinde bireylerin özgür iradeleri ile dâhil oldukları gönüllü örgütlenmelerdir (Güneş ve Yükselen, 2004: 11-12). Bu açıdan baskı grupları da sivil toplumun temel unsuru olarak nitelendirilirler (Demirel, 2013: 190). Her ne kadar bir düşünce kuruluşu ile bir yardımlaşma derneği ya da vakfının aynı etkililik düzeyinde değerlendirilmesi düşünülemezse de her iki sivil örgütlenme, ilgili etkinlik alanlarında birer baskı grubu hüviyeti kazanırlar.

Sivil toplum kuruluşları, gönüllülerinin ya da üyelerinin görüş, yaklaşım ve önerilerini siyasal karar organlarına çeşitli yollarla ulaştırabilirler. Bu kuruluşların en önemli işlevlerinin başında akılcı çözüm önerilerine ulaşarak kamu yönetimine çalışmalarını sunabilmeleri ve kamuoyu oluşturabilmeleri gelir. Çoğulcu demokrasilerde siyasi partilerin yanında sivil toplum kuruluşları gibi baskı gruplarını birbirlerinin işlevlerini tamamlayan gruplar olarak değerlendirmek mümkündür (Kışlalı, 1987: 254-259). Sivil toplum kuruluşlarının kamusal politika alanları ile ilgili sorunlarda genel anlamda birer baskı grubu niteliği kazandıklarını göz ardı etmemek gerekir.

Sivil toplum kuruluşlarının çeşitli türleri bulunmaktadır. Bunlar içerisinde yönelimlerine ya da hedeflerine göre sivil toplum kuruluşları arasında yardım/hayırseverlik yönelimli ve hizmet yönelimli sivil toplum kuruluşlarının öne çıktığı ifade edilebilir. Örneğin sosyal yardım kuruluşları, özellikle toplumdaki yoksul ya da dezavantajlı kesimlerin beslenme, sağlık, afet vb. sorunlarına yönelik çalışma yürüten kuruluşlardır. Hizmet temelli sivil toplum kuruluşları ise aile planlaması ve eğitim gibi alanlarda ilgili STK'larca planlanan hizmetlerin vatandaşlarca talep edilmesi üzerine kurulan kuruluşlardır. İkinci olarak etki/uygulama alanlarına göre STK'lar arasında toplumsal ve yerel düzeyli sivil toplum kuruluşlarını vurgulamak gerekir. Spor kulüpleri, kadın örgütleri gibi bireysel girişimler ile ticaret ve sanayi odaları, işadamları örgütleri gibi belli bir çevrede etki oluşturan kuruluşları zikretmek gerekir (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2012: 347).

Sivil toplum kuruluşlarını hedeflerine göre kültür, sanat, din, politika, sağlık, sosyal hizmet, çevre, eğitim, ekonomi, dayanışma, bilim, spor/hobi, kadın/çocuk, konut ve iletişim olmak üzere on beş başlık altında toplamak mümkündür (Gönel, 1998: 29). Toplumdaki sivil girişimler, mahalle örgütlenmeleri, yerel ve ulusal platformlar, dernekler, vakıflar, tüketici kooperatifleri, sendikalar ve meslek birlikleri gibi kuruluşu, finansmanı ve işleyişi yönünden devlet örgütlenmesinin dışında ve gönüllü olarak örgütlenmiş yapılar, sivil toplum kuruluşlarını ifade etmektedir (Ateş ve Nohutçu, 2006: 250). Kuşkusuz

bu tür sivil toplum kuruluşları kamuoyu oluşturmak, baskı grubu haline gelmek, siyasi iktidarların politika tercihlerinde rol almak, ilgili politikaların yasal süreçlerinde parlamenterler üzerinde lobi faaliyetleri yürütmek gibi çalışmalarla kamu politikaları üzerinde etkili olmaya çalışmaktadırlar (Talas, 2011: 394).

C. Politika Yapım Süreçleri

Kamu politikaları, temelde bir kamusal sorun üzerinde, olan, olmuş ya da olabilecek sorunlar çerçevesinde ilgili aktörlerle politikalar üretebilme alanıdır. Nitekim meşhur tanımıyla kamu politikası, herhangi bir sorun alanında çözüm odaklı ve bir dizi aktörce takip edilen amaçlı hareketler bütünüdür ifade etmektedir (Anderson, 2010: 19). Schneider ve Ingram'ın (1997), politika tasarımının/yapımının demokratikleşmesine yönelik hükümet dışı aktörlerin de rolüne ve etkileşimine dikkat çeken vurgusu kamu politikalarında sorunun tespit edilmesinden çözüme kavuşturulmasına kadar mevcut süreçlerinin başarısını ve demokratikliğini doğrudan ilgilendirecektir.

Kamu politika sürecinin temel aşamalarının başında ilgili sorunun tespiti ve tanımlanması gelmektedir. İlgili sorun konusu çoğu kez kamuoyunun gündemine sunularak çeşitli aktörlerin katkısı talep edilir. Sorunlar çoğu kez hükümetlerce gündeme getirilebildiği gibi hükümet dışı kuruluşlarca da getirilebilir. Siyasi partiler, bürokratlar, sivil toplum kuruluşları ve medya çeşitli zeminlerde ilgili politika alanı konusunda tartışmalar yürütür, öneri ve eleştiriler sunar. Ancak bu durum her politika alanı için geçerli değildir. Pek çok kamusal sorun kamuoyunun gündemine sunulmadan da uygulanmayı gerektirebilir ve bu tutum da bir politikayı ifade edebilir. Diğer yandan gündeme gelen ya da gelmeyen politikalar tanımlanma aşamasından sonra, geliştirme, uygulama, denetleme ve değerlendirme aşamalarını takip eder (Demir, 2011: 107). Tüm bu süreçlerin etkin ve verimli biçimde yönetilmesi politikanın sonuç alabilir bir niteliğe sahip olmasını da belirleyecektir.

Sivil toplum kuruluşlarının politika belirleme ya da uygulama süreçlerindeki rolüne yönelik çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Ancak sivil toplum kuruluşları hem yerel ve ulusal siyasetin vazgeçilmez aktörleri hem de karar alma ve uygulama süreçlerinin paydaşları konumundadırlar. Sivil toplum kuruluşları, belirli bir toplumsal kesimi temsil etme, toplumsal denge aracı olma ve çeşitli kamusal hizmetlerde yürütme erki üzerinde baskı oluşturma gibi çeşitli niteliklere sahiptir. Bu yönüyle sivil toplum kuruluşları kamu politikası belirleme ve karar alma süreçlerinde kamuoyu oluşturma, sorunlara ilişkin öneri, rapor ve proje sunma, hesap sorma, ilgili kamusal alanda teknik bilgiyi sağlama vb. çeşitli işlevleri yerine getirmeye çalışırlar (Emini, 2013: 47). Tüm bu işlevlerin demokratik nitelik kazanması ise önemli bir tartışma konusudur.

D. Demokrasi

Etimolojik olarak demokrasi, Antik Çağ'da Yunan site devletleri ile ortaya çıkan bir terim olmakla birlikte, bu anlayış günümüzdeki demokrasi yaklaşımı arasında ciddi farklılıklar içermektedir. Temel farklılıklardan birini "doğrudan demokrasi" oluşturmakla birlikte bu demokrasi türü içinde reel düzeyde toplumun tüm kesimlerinin eşit kabul edilmemesi, sınırlılık özelliğini korumuştur. Esasında

tüm demokratik sistemler belli ölçüde sınırlılık özelliğini korumaya devam ederler. Bu açıdan demokrasi, siyasal sistemler içerisinde en çok ilgi uyandıran bir anlayış olsa da korunması ve uygulanması çeşitli paradoksları da içerdiğinden kolay bir hadise değildir. Günümüzde demokrasinin tarihsel, kültürel, toplumsal, ekonomik, siyasal ve yönetsel olmak üzere çeşitli etkiler doğrultusunda değişim ve dönüşüm sürecinde olduğunu vurgulamak gerekir.

Kuşkusuz demokrasi anlayışı hakkında çeşitli kuramlar öne sürülmüş olmakla birlikte bu çalışmanın temel varsayımları arasında yer alan demokratik bir kamu politikası yürütme ve yönetme savı, modern demokrasi kuramlarını dikkate almamızı zorunlu kılmıştır. Bu noktada Hudson (2013: 8-17), halk katılımını esas alarak demokrasi kuramlarını “korumacı”, “gelişmeci”, “çoğulcu” ve “katılımcı” olmak üzere dört ana başlık altında toplamıştır. Bunlardan korumacı demokrasi, 17. yüzyıl Avrupa’sında zorba yahut tiran yönetimlere karşı halkı korumak amacıyla sınırlı haklar ile demokrasiyi araçsallaştıran bir anlayıştır. Gelişmeci demokrasi ise minimalist bir devlet sistemini pekiştirmeyi hedefler. Daha açık bir ifadeyle ‘gece bekçisi’ devlet modelini yaşatmak üzere demokrasiyi savunmayı önceler (Kutlu ve Kahraman, 2018a: 547-548). Diğer yandan çoğulcu demokraside çok partili siyasal hayat ile seçimlerin belirleyici olması önceliklidir. Ancak yalnızca siyasi partiler üzerinden siyasal katılım (bkz. Kahraman, 2019), çeşitli etkenlerle birlikte toplumdaki bireyler açısından bir ilgisizliğe neden olabilmektedir.

Korumacı, gelişmeci ve çoğulcu demokrasi türlerinin yanında siyasetin ve ekonominin artan küreselliği ile demokratik denge mekanizmalarına olan ihtiyaç, katılımcı demokrasi kuramını belirgin bir şekilde karşımıza çıkarmıştır. Nitekim Hudson (2013: 16), çoğulcu demokrasiyi savunanların da kabul ettiği üzere siyasal katılım isteksizliğinin bireylerin doğuştan gelen bir eğilimi olabileceğine vurgu yapar. Aynı şekilde Maier de (2001: 707) vatandaşların yerel düzeyde planlama süreçlerine katılım düzeylerinin zayıflığı ile ilgili sorunlara ve sivil toplum kuruluşlarının çabalarına dikkat çekmektedir. Böylece 1960’lı yıllardan itibaren çoğulcu teorisyenler ile siyasal aktivistler demokrasi anlayışını yeniden sorgulama yoluna gitmişlerdir. Bu noktada yeni bir modern yaklaşım olarak katılımcı demokrasi (*participatory democracy*) modeli tartışılmaya başlanmıştır. Liberal demokrasi eleştirmeni İngiliz siyaset bilimci Carol Pateman gibi siyaset teorisyenlerinin de savunduğu katılımcı demokrasi modeli, kamu kurumlarında olduğu kadar sivil toplum kuruluşlarında da demokratik katılımın önemine vurgu yaparak önceki demokrasi modellerinden ayrılmaktadır (Hudson, 2013: 16).

Katılımcı demokrasi kuramı, oy kullanma hakkına sahip olan bireylerin kamusal iş ve eylemler hakkında yalnızca görüş bildirmesini değil irade oluşturma ve karar vermeye yönelik katılımının yaygınlaşmasını savunmaktadır (Eroğul, 1999: 283; Kapani, 2017: 152-153). Böylece katılımcı demokrasi hem temsil sorunlarını aşmanın bir yolu olmakta hem de kamu politikası üretme ve uygulama süreçlerinde toplumun farklı kesimlerinin etkililiğini (*effectiveness*) hedeflemektedir. İşte bu noktada liberal siyasal ve iktisadi sistemler içerisinde bu tür bir siyasal katılım mekanizmalarının başında sivil toplum kuruluşları gelmektedir (Karagöz Yerdelen, 2018: 176-177).

Demokrasinin kurucu unsurları içerisinde azınlığın korunarak çoğunluk tarafından çoğulcu ve farklılıklara saygı esasında yönetilmesi ve temel hak ve özgürlüklerin hukuk devleti anlayışı çerçevesinde geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu unsurlarla birlikte sayılabilecek iki temel demokrasinin kurucu unsuru daha vardır: katılımcılık ve hesap verebilirlik (Kutlu ve Özdemiray, 2013: 161-165). Nitekim katılım ve hesap verme unsurlarının temsili demokrasinin vaat ettiği temel söylemlerin olduğu belirtilmektedir (Kaypak, 2012: 72). Bu bağlamda katılımcılık ve hesap verebilirlik, kamu politikalarının demokratik nitelik kazanabilmesinde önemli işlevlere sahip olduğundan bu iki unsurun birer alt vurgu olarak değerlendirilmesi çalışma açısından önem kazanacaktır.

Katılımcılık: Katılım kavramı, kamu politikaları oluşturma ve uygulama süreçlerinde karar alıcıların tercihlerini etkilemeye yönelik vatandaşların birtakım olanaklara sahip olmasını ifade etmektedir (Karkin, 2012: 44; Uçar Kocaoğlu ve Phillips, 2018: 452-453; Saylam vd., 2020). Demokrasi ile katılım arasındaki özdeşlik ise, demokrasiye işlerlik kazandırma çabasına yöneliktir. Kurumsal işleyişe yönelik politika ve hedeflerin belirlenme sürecinde katılım katmanlarının genişletilmesi hedeflenmektedir. Nitekim yönetimlerin demokratikliği, toplumuna tanıdığı katılma olanakları ile ölçülebilir (Kaypak, 2012: 175).

Kurumsal boyutu ile katılımcı demokrasi, hem liberal demokrasinin kurumsal temeli olması hem de “siyasi etki eşitliği” ilkesinin hem devlet-sivil toplum ilişkisinin hem de karar alma süreçlerinin kurucu ve niteleyici unsuru olması açısından değerlendirildiği ifade edilmektedir (Arslanel, 2017: 81; Kutlu ve Kahraman, 2018b: 140). Toplumun idari süreçlere katılımının temel avantajları arasında karar vermenin meşrulaştırılması ve demokrasinin güçlendirilmesi vurgulanmaktadır (Higgs vd., 2008: 596).

Günümüzde katılımcı demokrasinin temel sorun alanlarından birinin, nasıl işlediğinden öte ona nasıl ulaşılacağı olduğunu vurgulamak gerekir. Nitekim katılımcı demokrasi için gerekli unsurlar arasında toplumdaki bireylerin bilinç düzeylerini değiştirmesi, kapasitelerini artırması ve geliştirmesi yer alır. Daha açık bir ifadeyle bireyler özerk oldukları müddetçe katılımcı demokrasi gelişir ve katılımcı demokrasi geliştikçe bireylerin özerkliği artar. Tüm bunlarla birlikte katılımcı demokrasinin temel özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür (Sarıbay, 1994: 99-100; Bayrakçı vd., 2018: 2231-34):

- Toplumdaki tüm bireyler kendileriyle ilgili tüm kamusal karar almaları istedikleri genişlikte katılmalarını sağlayacak imkanlara sahip olmalıdır;
- Kamusal karar almaya katılım oy vermayla sınırlı olmamalıdır;
- Kamusal karar almadaki sorumluluk geniş bir şekilde dağılmalıdır;
- Karar alma süreçleri yalnızca resmi görevlilerle ya da uzmanlarla sınırlandırılmamalı ve ilgili kararlardan etkilenecek tüm kişileri kapsamalıdır.

21. yüzyılda iletişim ve teknoloji araçlarının yaygınlaşmasının da etkisiyle bireylerin kamusal kararlara katılım taleplerinin artması ile katılımcı demokrasi olgusu teşekkül etmeye başlamıştır. Katılımcı demokrasinin gelişmesi, eş zamanlı

olarak sivil toplum kuruluşlarının gelişim göstermesidir. Sivil toplumun, belli aralıklarda gidilen sandıkla sınırlı ve vatandaşların esasında edilgen olmayı sürdürdüğü klasik temsili demokrasi eleştirilerine karşı, katılımcı demokrasiye geçişi temsil ettiği ifade edilmektedir (Akatay ve Harman, 2014: 137).

Bireyleri, kendi iradeleri bünyesinde toplayarak karar alma mekanizmalarına katkı sağlayan sivil toplum kuruluşları, sayısal ve kapasite açısından karar alma mekanizmasının merkezinde bulunan siyasi hükümet ve devlet organları ile vatandaş arasında bir köprü oluşturmaktadır. Ancak, sivil toplumun işlevini sadece köprü vazifesiyle sınırlamak mümkün değildir. Bireysel haklardan çevresel haklara kadar hakemlik, savunuculuk ve iktidar denetimi yapan sivil toplum kuruluşları birer katılımcı demokrasi pratiği sunarlar (Deniz, 2005: 73; Kahraman ve Tanıyıcı, 2018: 240).

Katılımcılığın kamusal sorun alanları açısından bir diğer ayağını da siyasal katılma olgusu oluşturmaktadır. Siyasal katılma en genel anlamda karar alma gücünü elinde bulunduran siyasi hükümet birimlerinin planladıkları iş ve eylem alanlarında bireylerin dolaylı ve doğrudan bir şekilde etkilemek üzere girişimde bulundukları yasal yöntemleri ya da araçları ifade etmektedir (Nie vd. 1989: 1). Bu noktada demokrasi ile siyasal katılım arasında doğrusal bir ilişkiden bahsedilebilir. Ancak bireylerin katılım kültür düzeyleri ile demokratik sistemin başarısı arasında yakın bir ilişki de söz konusudur (Duverger, 2002: 90). Bu bağlamda katılım kültürünün gelişmesi ile sivil toplum kuruluşlarının kabul düzeyleri ve etki alanlarının benzer bir gelişim seyri içerisinde olduğu ifade edilebilir.

Kuşkusuz siyaset bilminde siyasal katılım bağlamında ele alınan, karar alıcılarının kararlarını etkilemeye yönelik tüm süreçler birey-toplum, iktidar-devlet, toplumsal talep-kamu politikası ilişkileri açısından önem kazanmaktadır. Örneğin Tocqueville'in ABD özelinde vatandaşların kamusal bilinç özgürlüğüne yönelik çalışmalarının ana odak noktasını sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve yerel yönetimler oluşturmaktadır. Bireyle devlet arasındaki bu ara mekanizmalar, vatandaşların yalnızca kendi çıkarlarını önceleyen bireyciliklerinin dışında kamusal ortak konulara duyarlı olmasını beraberinde getirebilmektedir (Tocqueville, 2016: 553-557).

Siyasal katılmanın en bilinen şekli oy kullanma olmakla birlikte bir sivil toplum örgütlenmesi ya da lobicilik faaliyeti yoluyla da siyasal katılma gerçekleştirilebilir. Nitekim oy verme dışında medya organları aracılığıyla siyaseti takip etmek, mitinglere katılmak ya da karar alma süreçleri hakkında tartışmalar gerçekleştirmek tek başına güçlü bir eylem niteliği kazandırmayabilir. Böylece sivil toplum kuruluşlarında görev alarak da siyasal katılımın sağlanabileceği savunulmaktadır (Dursun, 2013: 106).

Katılımcı demokrasi ve siyasal katılımı birlikte katılımla ilgili bir diğer husus da yönetim terimi ile alakalıdır. Yönetişim en temel anlamda yönetsel karar alma süreçlerine devlet birimleri ile eşdeğer düzeyde, sivil toplum ve özel sektör gibi farklı aktörlerin karşılıklı ve etkin katılımını ifade eder (Bayramoğlu, 2014: 113). Daha geniş bir ifadeyle yönetim, kamusal alanı ilgilendiren kararların alınma sürecine, karardan etkilenebilecek sivil toplum kuruluşları ve özel sektör

aktörleri gibi çoklu aktörlerin rol üstlendiği ve karşılıklı etkileşimin mevcut bulunduğu yönetim anlayışını ifade eder (Emini, 2013: 46). Bununla birlikte yönetişim olgusu, hükümetlerin mutlak kumanda ve kontrol etmek yerine toplumsal aktörlerle uzlaşmasını ve politika süreçlerine yön verebilmesini hedeflemektedir (Pierson, 2014: 255).

Kuşkusuz katılım teriminin farklı demokratik yönleri ve yaklaşımları söz konusu olsa da Sartori'nin de vurguladığı üzere -demokrasi olgusunun anlam karmaşası yaşadığı çağımızda- (2014), katılımcı demokrasi modelinin kamusal alanda hükümetlerin politika anlayışları ve sivil toplum kuruluşlarının süreç üzerindeki etkinlikleri ile birlikte değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ancak yönetişim ve siyasal katılma bu süreçlerden tümüyle bağımsız olmayıp belli derecede ilişkilidir. Demokratik karar alma ve yönetme anlayışının gözetilmesi gereken konu başlıkları arasında yer alan hesap verebilirlik ilkesine değinmek gerekmektedir.

Hesap Verebilirlik: Hesap verebilir bir yönetim anlayışı beraberinde şeffaf bir yönetimi getirir. Şeffaf bir toplumun oluşması aynı zamanda sivil toplumun gelişmesi ve güçlenmesini gerektirir (Erkoçak, 2004: 43). Dolayısıyla şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı sivil toplum kuruluşları türünde demokratik aktörlere ihtiyaç duyar. Demokratik yönetimin tesis edilmesinde hesap verebilirlik, siyasi iktidarı elinde bulunduranların kamusal eylem ve kararlarının bireylerce bilinmesi ve kamuoyu bilgisi ve desteği ile meşruiyetin güçlendirilmesini ifade etmektedir. Hesap verebilirlik çerçevesinde yürütülen kamu hizmetlerinin ve kamu politikalarının vatandaşlara sunulması ve bilgilendirilmesi, halkın demokratik kurumlara olan güvenini de şekillendirebilecektir. Ancak halkın seçimler dışında yalnızca bilgilendirilen konumunda olmasının çeşitli sakıncaları söz konusudur. Nitekim demokratik yönetim, örgütlü bir toplum yapısı ile güçlenir. Bu açıdan demokrasilerde vatandaşların talep ve beklentilerini yönetenlere iletebilmelerinde çeşitli araçlar bulunmaktadır. Bunlar içerisinde sivil toplum kuruluşları 21. yüzyıl yönetim ve siyaset anlayışı içerisinde temel bir aktör ve faktör işlevi görmeye başlamıştır.

Sivil toplum kuruluşları, ilkesel olarak bireylerin karar alma süreçlerine katılımcı bir yaklaşımla katkı sağlamak suretiyle hesap verebilir bir yönetim anlayışına destek olmaktadır. Bu açıdan sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinin artmasıyla yönetişim ve katılım eksenli yönetim anlayışı da güçlenmektedir. Böylece bireyler ortak talep ve beklentilerini dile getirebilecekleri alternatif katılım araçları ile kamu politikası belirleme süreçlerinde aşağıdan yukarıya doğru etkinlik gösterebilme olanağına kavuşurlar (Emini, 2013: 43). Katılımcı ve hesap verebilir demokratik bir yönetim anlayışı ile politika yapım süreçleri üzerinde söz sahibi olarak sivil toplum kuruluşları vb. aktörler önemli roller üstlenirler.

II. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Sivil topluma yönelik çok sayıda akademik çalışma bulunmaktadır. Nitekim literatürde İdris Küçükömer'in (1994) sivil toplumu sol siyaset açısından değerlendiren ya da Filiz Zabcı'nın (2004) STK'ları neo-liberal politikalar ve Dünya Bankası açısından analiz eden çalışmaları önemli katkılar olarak ifade

edilebilir. Bununla birlikte Vehbi Bayhan'ın (2002) patronaj ve nepotizm çerçevesinde demokrasi ve STK'ları arasındaki engelleri ortaya koyduğu çalışması, Zühtü Arslan'ın (2005) demokrasinin demokratikleştirilmesinin STK'lara bağlı olduğu fikri ve Faruk Ataay'ın (2006), yönetim ve sivil toplum ilişkisine dair çalışması, yerli literatürde önemli kuramsal yaklaşımlar içerisinde değerlendirilebilir. Ancak bu çalışmaların daha çok teorik alanla sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu nedenle, sivil toplum aktivistlerinin ve yöneticilerinin bu kuruluşlardan beklenti ve algılarını tespit etmek önem arz etmektedir. Bu kuruluşlarda görev alan kişilerin sivil toplum ve devlet birimleri arasındaki münasebetlerini değerlendirmek farklı bir bakış açısı getirebilecektir.

Yukarıda sıralanan öncelik ve hedefler bağlamında bu çalışmanın çerçevesi Konya Sivil Toplum Kuruluşları Platformu bünyesinde yer alan sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin yaklaşımları üzerinden ele alınacaktır. Ardından ilgili anket sorularına verilen cevaplarla karar alma süreçlerine katılım; demokratiklik, şeffaf ve hesap verebilir politika yönetimi anlayışı hedefi ile değerlendirilecektir. Bu bağlamda bu çalışmadaki araştırma sorularının hazırlanmasında Şafak Kaypak'ın (2012), katılımcı demokrasi açısından STK'ları değerlendiren çalışmasından da yararlanılmıştır.

1985 yılında kurulan, 10 Aralık 2020 tarihi itibarıyla 108'i ana kuruluş olmak üzere 185 üyesi bulunan Konya Sivil Toplum Kuruluşları Platformu, büyük ölçüde eğitim, sağlık, kültür, haberleşme, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, insan hakları alanları ile gençler, kadınlar ve aileye yönelik kuruluşların bir araya geldikleri çatı bir sivil toplum örgütlenmesidir. Konya Sivil Toplum Kuruluşları Platformu'nun tüzüğünde yer alan kuruluş hedeflerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (<http://www.konyastkplatformu.org.tr/>, 2019):

- Katılımcılık ve gönüllü çalışmanın önemi konusunda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik çaba gösterir.
- Sivil toplum kuruluşlarının proje ve finansman geliştirme, gündem ve politika üretme ve lobi faaliyetlerinin artırılmasına yardımcı olur.
- Sivil toplum kuruluşlarının karşılaştıkları yasal ve yönetsel sorunlara çözüm geliştirmeye çalışır.
- Sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerinde söz sahibi olabilmesi adına kendi öncelik alanlarında savunuculuk, araştırma ve kampanya yürütür.
- Toplum yararına gördüğü çeşitli konularda sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları ile birlikte hareket ederek çalışmalar yürütür.

Yukarıdaki hedefler içerisinde katılımcılığı güçlendirmek, toplumun çeşitli sorunları karşısında politika üretme ve lobi faaliyeti yürütmek, karar alma süreçlerinde etkin roller üstlenmek gibi hususlar anket çalışmamızın kapsamına uygun bir tabloyu çizdiğini vurgulamak gerekir. Çalışma nicel ve nitel araştırma modelleri ortaya koymakta olup, veri toplama aracı olarak içerisinde 12'si açık uçlu soru olmak üzere toplamda 25 adet sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket çalışması, 9-13 Mayıs 2018 tarihleri arasında Bursa'da düzenlenen Konya

Sivil Toplum Kuruluşları Platformu'nun organize ettiği 15. Ufuk Turu Toplantıları'nda uygulanan anketlerden oluşmaktadır.

Araştırmanın evreni Konya STK Platformu'nun ana kuruluşlarından 108'inin yönetici ya da temsilcisi iken, örneklemini Bursa'da Toplantılara katılan 105 ana kuruluş temsilcisi ya da yöneticisi oluşturmuştur. Bunlardan 98'i anket formlarını doldurmayı kabul etmiş ve içlerinden 83'ünün mülakat formları güvenilir değerlendirme formları olarak tasnif edilerek seçilmiştir. Çalışmada, anket sorularının istatistiksel olarak dağılımı ortaya konulmuş ve açık uçlu sorulara verilen cevaplar nitel veri analizi ile grafikleştirilmiştir. Bunun birlikte güven aralığındaki değerin (z), toplam evren sayısındaki standart sapmasının (q), örnek boyutunun kareköküne bölünerek hesaplanması (n) ile hata payı %5 olarak saptanmıştır. Böylece araştırma %95 güven düzeyi ve %5 hata payı çerçevesinde sonuçlandırılmıştır.

Mülakat formları, 10 Mayıs 2018 tarihinde tüm katılımcıların olduğu bir ortamda tek tek ilgili kimselere dağıtılmış ve 30 dakikalık süre sonrasında toplanmıştır. Mülakat formunda yer alan sorulardan 13'ü beşli likert ölçeği tekniği ile kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bununla birlikte bu soruları, temelde, yaş ve cinsiyet olmak üzere örneklemdaki kimselerin demografik özellikleri ile STK performansı, STK'larla kamu kurumları arasındaki ilişkiler ve STK'lar arası ilişkiler olmak üzere dört ana kategoride sınıflandırmak mümkündür.

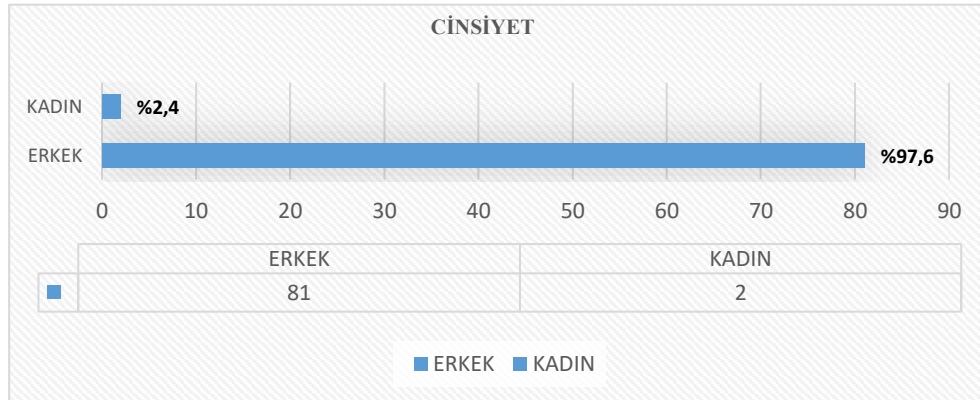
III. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu kısmında Konya STK Platformu üyeleri tarafından cevaplanan anketlerden elde edilen sivil toplum kuruluşlarına yönelik bulgular ve yerel düzeydeki sivil toplum kuruluşlarının kamu kurumları ve kamu politikası süreçlerindeki etkinlik düzeylerine yönelik algısal sonuçlar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

A. Katılımcıların Demografik Özellikleri

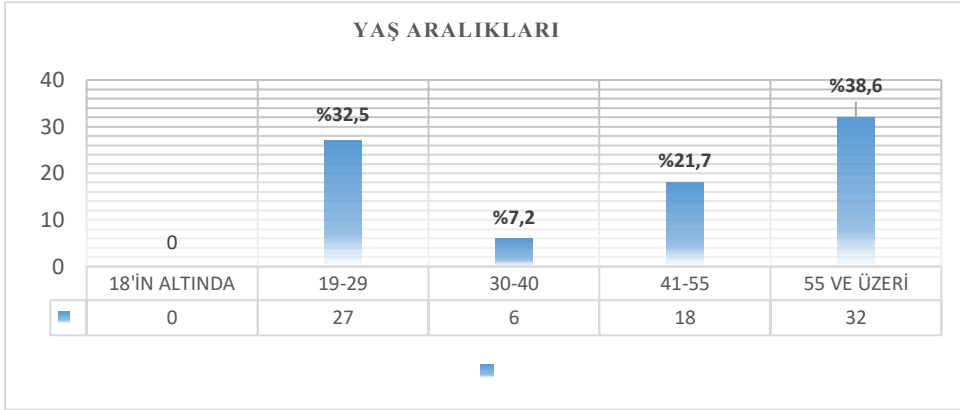
Bu kısımda anket katılımcılarının cinsiyet ve yaş dağılımları ile STK'lardaki hizmet yılları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bulguların özellikle katılımcı demokrasinin en temel unsurları hakkında fikir sunulabilmesinde önemli bulgular verebileceği düşünülebilir.

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

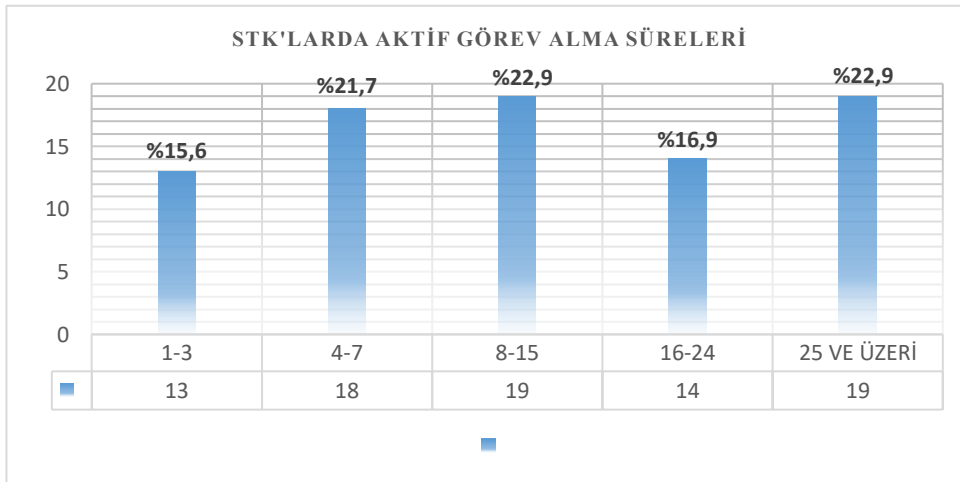
Şekil 1 itibariyle katılımcıların %97,6'sı erkek, %2,4'ü erkektir. Konya özelinde sivil toplum örgütlenmesinin genel temayülüne yatkın bir özellik göstermektedir.

Şekil 2. Katılımcıların Yaş Aralıkları

Katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde %38,6'sının 55 yaş ve üzerinde olduğu ancak genç katılımcıların da azımsanmayacak ölçüde aktif katılım gösterdiği ve 19-29 yaş aralığında yer alanların katılımcıların %32,5'ini oluşturması ile ortaya konulmuştur. Bununla birlikte 41-55 yaş arası katılımcı oranı %21,6 iken, 30-40 yaş arası katılımcıların oranı %7,2 olmuştur. Bu bağlamda 19-40 yaş arası katılımcıların oranı %39,7 iken, 41 yaş ve üzerindeki katılımcıların oranı %60,2 oranında saptanmıştır.

Şekil 3. Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşlarında Hizmet Yılları

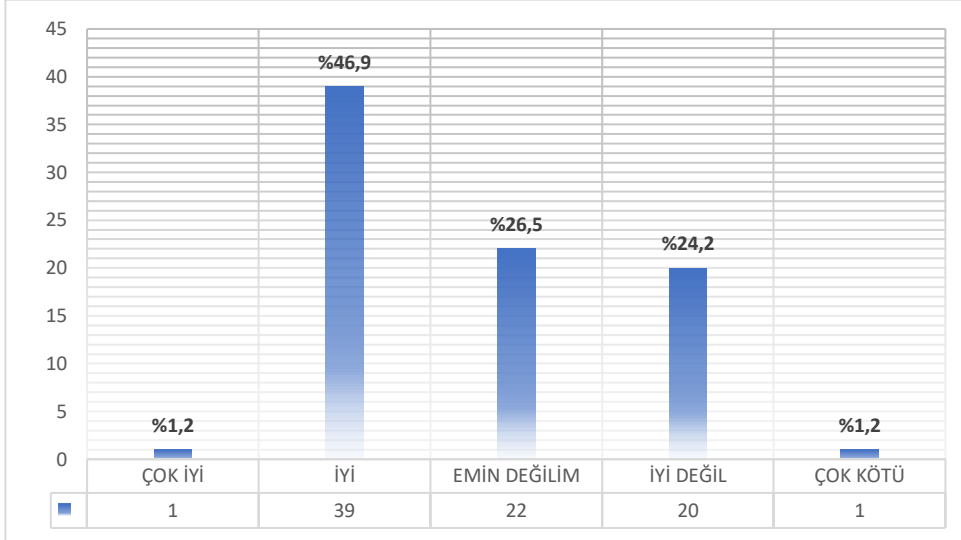

Toplantıya katılan katılımcıların sivil toplum kuruluşlarında hizmet yılları incelendiğinde dengeli bir dağılım ortaya çıkmaktadır. Nitekim 1-3 yıl arasında görev alanlar %15,6; 4-7 yıl %21,7; 8-15 yıl %22,9; 16-24 yıl %16,9 ve 25 yıl ve üzeri %22,9 olarak tespit edilmiştir.

B. STK'lar, Kamu Politikaları ve Kamu Kurum ve Kuruluşları İlişkileri

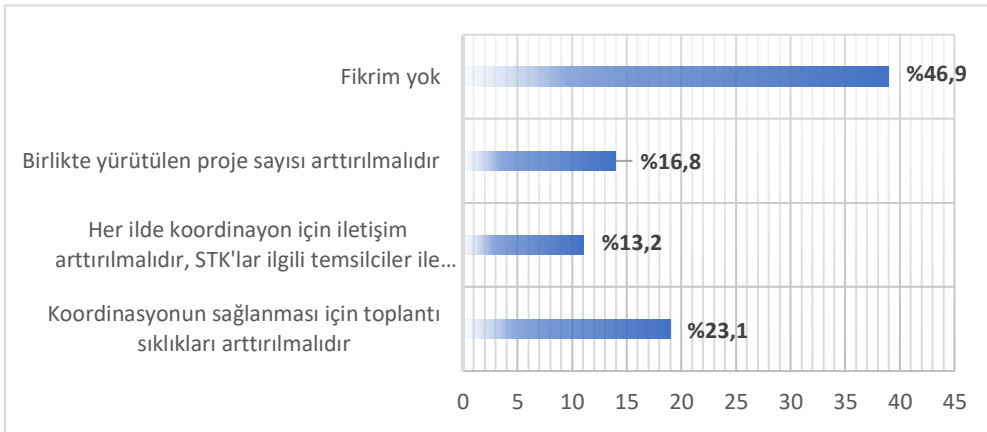
Katılımcıların demografik yapıları ve sivil toplum kuruluşları içerisinde edindikleri tecrübelerle yönelik veriler ortaya konulduktan sonra katılımcıların sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasındaki ilişkilerde katılım boyutu hakkındaki görüşlerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda katılımcıların STK'lar ile kamu kurumları arasındaki ilişki düzeylerine yönelik algıları ile STK'larla kamu kurum ve kuruluşları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi hakkında neler yapılabileceğine dair yaklaşımları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Şekil 4. STK'larla Kamu Kurum ve Kuruluşları Arasındaki İlişki Düzeyleri

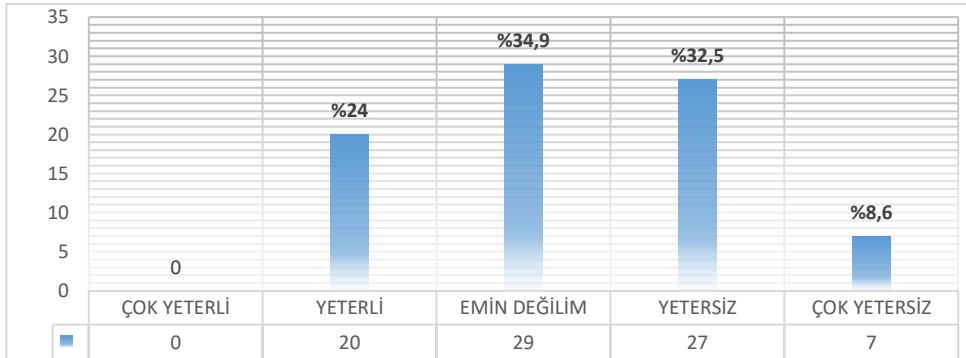
Katılımcılar içerisinde STK'larla kamu kurum ve kuruluşları arasındaki ilişkilerin iyi olduğunu belirtenlerin oranı %46,9 ile ilk sıradadır. İyi değil yanıtı verenler %24,2 iken, çok iyi olduğunu söyleyenler ile çok kötü olduğunu söyleyenler %1,2 oranlarında kalmıştır. Bu açıdan çok iyi ya da çok kötü olduğu belirtilmemekle birlikte %26,5 oranında “emin değilim” yanıtı verildiği saptanmıştır. Bu noktada, katılımcılar -bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak adına ne yapılmalı- şeklindeki soruya verdikleri cevapları Şekil 7’de görebilmek mümkündür. Nitekim Şekil 7 incelendiğinde ilk önemli saptama, katılımcıların %46,9’unun fikir beyanında bulunmaması olmuştur.

Şekil 5. STK'lar ile Devlet Birimleri Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesine Yönelik Görüşler

Katılımcıların STK'lar ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki ilişkinin geliştirilmesi ile ilgili görüşleri incelendiğinde çözüme yönelik en temel fikir, katılımcıların %23,1'inin belirttiği "koordinasyon için kamu kurumları ile toplantı sıklıklarının" artırılması olmuştur. Kabul gören bir diğer öneri, katılımcıların %16,8'inin üzerinde mutabık kaldıkları, yürütülen proje sayısının artırılmasıdır. Böylece kamu ile sivil toplum arasındaki koordinasyonun gelişmesi ve bilgi alışverişinin daha etkili bir şekilde kurulmasının sağlanabileceği düşünülebilir. Son olarak katılımcıların %13,2'sinin sundukları çözüm önerisi sivil toplumun öncelikle kendi içerisinde koordinasyonunu sağlayabilmesidir. Ayrıca katılımcılar, temsilcilerinin kamu kurumları ile bilgilendirme yollarını güçlendirebilmesinin olası sorunların çözümüne katkı sağlayacağını vurgulamaktadır.

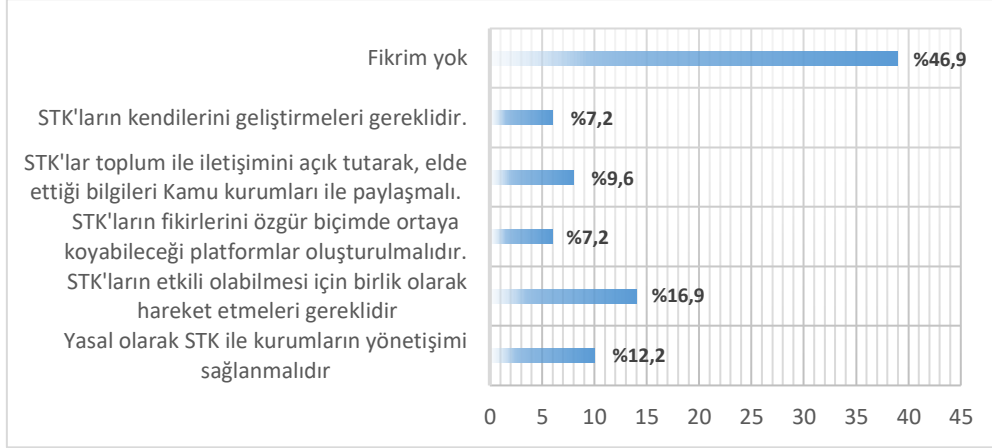
Şekil 6. Kamu Politikası Süreçlerine STK Katılımının Algısal Dağılımı

Şekil 6'daki bulgular çerçevesinde kamu politikası süreçlerine STK katılımına ilişkin olarak katılımcıların %41,1'inin yeterli görmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Özellikle katılımcıların %8,6'sı kamu politikası süreçlerine STK katılımını çok yetersiz bulurken, %32,5'i "yetersiz" olarak yanıt vermiştir. Bununla birlikte katılımcıların %34,9'u ise "emin değilim" yanıtı verdiği tespit edilmiştir. Buna karşın çok yeterli gören kimse bulunmazken yalnızca %24'ü yeterli olduğu

yönünde kanaat bildirmiştir. Bu açıdan kamu politikası süreçlerine STK katılımını yeterli görmeyenlerin oranı %76 olarak saptanmıştır. Ortaya çıkan olumsuz duruma ilişkin katılımcılara kamu politikası süreçlerine STK'ların katılım sorununun nasıl aşılabileceği sorusu yöneltilmiş ve ilgili bulgular Şekil 7'de yansıtılmıştır.

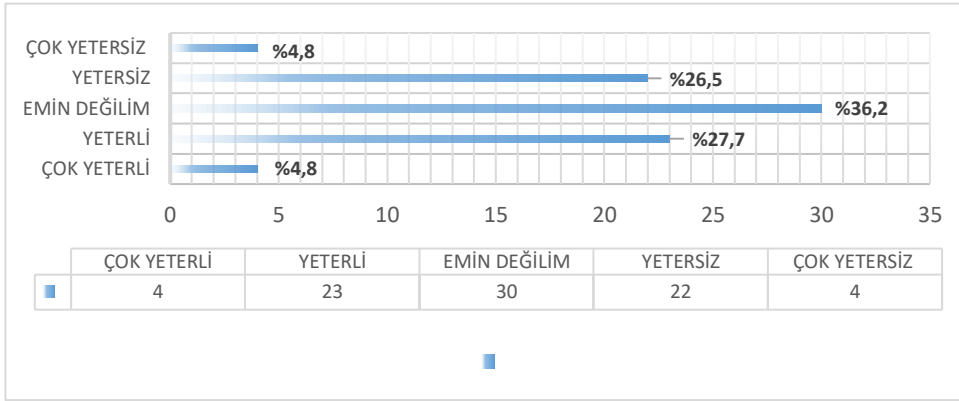
Şekil 7. Kamu Politikası Süreçlerine STK Katılımının Güçlendirilmesi

Kamu politikası süreçlerine STK katılımının güçlendirilmesine yönelik öneriler açısından en önemli bulguların başında STK'ların bu süreçlerde etkili olabilmeleri için birlikteliklerini sağlamlaştırmaları gerektiği %16,9 oranında belirtilmiştir. İkinci olarak katılımcıların %12,2'si yasal olarak STK'lar ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki yönetişimin güvence altına alınması önerilmektedir. Üçüncü olarak katılımcıların %9,6'sı tarafından STK'ların toplum kanalları ile ilişkilerini geliştirerek bu alandaki sorunları sistematik bir biçimde devlet birimlerine aktarabilecekleri bir paylaşım mekanizması oluşturulması önerilmektedir. Ayrıca %7,2'si STK'ların kendilerini geliştirmeleri gerekliliğine özel vurgu yaparken %7,2'si de STK'ların fikirlerini özgür bir şekilde dile getirebilecekleri platformların oluşturulması gerektiği yönünde öneri bildirmişlerdir. Tüm bunlarla birlikte katılımcıların %46,9'u kamu politikalarına dair süreçlerde STK katılımının geliştirilmesi ya da güçlendirilmesine dair herhangi bir fikirleri olmadığı saptanmıştır.

Şekil 7 çerçevesinde ortaya konulan kamu politikası süreçlerine STK katılımının güçlendirilmesinde kabul gören önerileri, STK'ların kendi performansları ile STK'lar arası ilişkiler olmak üzere iki ana kategoride toplamak mümkündür. Bu bağlamda Şekil 8 ve Şekil 9'da STK'lar arası ilişkilerdeki yeterlilik algısı ve bu ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik önermeler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şekil 8. Sivil Toplum Kuruluşları Arasındaki İlişkilerin Yeterliliği

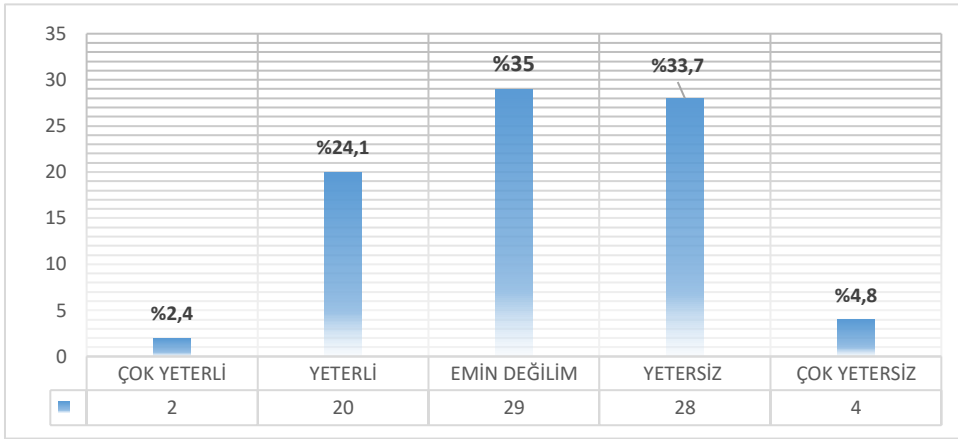
Şekil 8 incelendiğinde katılımcıların %27,8'i sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkinin yeterli olduğunu beyan ederken hemen hemen aynı oranda katılımcıların %26,5'i bu durumu yetersiz olarak bulmuştur. STK'lar arası ilişkileri çok yeterli ve çok yetersiz bulanlar %4,8 ile aynı oranlarda yer bulduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların %36,2'si "emin değilim" yanıtını vermiştir. Bu bağlamda STK'lar arası ilişkileri yeterli görmeyenlerin oranı %67,5 olarak saptanmıştır.

Şekil 9. Sivil Toplum Kuruluşları Arasındaki Bağın Güçlendirilmesi

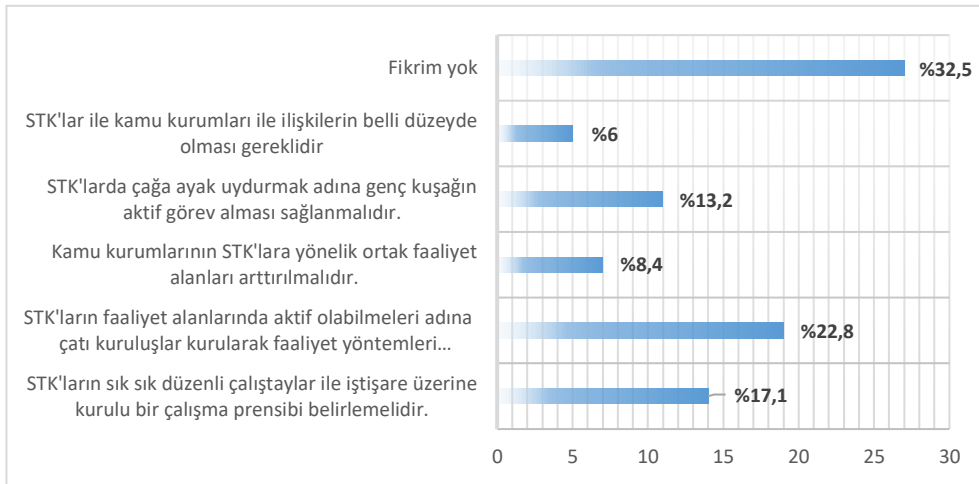
Şekil 9'daki bulgular dikkate alındığında katılımcıların %38,7'sinin STK'lar arası bağların güçlendirilmesine ilişkin "fikrim yok" yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların %28,8'i STK'lar arasındaki bağın güçlenmesi adına tüm sivil toplum kuruluşlarının fikişsel ayrım olmadan ortak toplantılar düzenlemesi gerektiğini ve bilgi akışının sürekli hale getirilmesi gerekliliğini öne çıkardıkları tespit edilmiştir. Üçüncü olarak katılımcıların %14,4'ü bu bilgi akışını güçlendirmek için ortak faaliyetlerin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Dördüncü olarak STK'lar arası koordinasyonun sağlanması adına katılımcıların %9,6'sının görev paylaşımı yapılması gerektiği önerisini benimsediği görülmüştür. Son olarak katılımcıların %8,5'i ortak karar almanın ötesinde sivil toplum kuruluşları arasındaki bağın güçlenmesi için alınan bu kararlar ekseninde faaliyet yürütülmesi görüşü kabul görmüştür.

Şekil 10. Katılımcıların Sivil Toplum Performansı Hakkında Görüşleri

Şekil 10 dikkate alındığında katılımcılara Türkiye’de sivil toplumun genel durumu ve performansı hakkında görüşleri sorulduğunda olumlu yanıt verenlerin oranının toplamda yalnız %26,5 düzeyinde kaldığı görülmüştür. Bu yanıtlar içerisinde STK’ların performans algısını “yeterli” görenler %24,1 iken “çok yeterli” görenler yalnızca %2,4 oranında kalmıştır. Diğer yandan “yetersiz” ve “çok yetersiz” yanıtları verenlerin toplamının %38,5 ile olumlu görüşler toplamında fazla olduğu saptanmıştır. Üstelik katılımcıların %35’i “emin değilim” yanıtı vermiş ve STK’ların performans algıları konusunda olumlu görüş bildirmeyenlerin oranı toplamda %73,5 olarak tespit edilmiştir. Bu noktada Şekil 11’de STK’lardaki performans düzeylerinin geliştirilmesine yönelik öneriler saptanmaya çalışılmıştır.

Şekil 11. Sivil Toplumun Performansının İyileştirilmesine Yönelik Politika Önerileri

Şekil 11’deki bulgular dikkatle incelendiğinde katılımcıların %22,8’inin önerisine göre sivil toplum kuruluşlarının dağınık olarak ve fazla sayıda bir yapılanma içerisinde bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu sorunun çözümü adına temel

alanlarda kurulacak çatı kuruluşlar ile bu faaliyetlerin daha organize ve verimli şekilde sürdürüleceği ve böylelikle yaşanan sorunların önüne geçilebileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların %17,1'inin vurguladığı bir diğer önemli öneri alanı ise STK'ların birlikte faaliyet yürütebilme eksikliğine dikkat çekilerek, belirli aralıklar ile düzenli istişare toplantılarının bir prensip olarak faaliyetlerini yürütebilmeleri öne çıkmıştır.

Katılımcıların fikir ayrılığına düştükleri iki durum daha ortaya çıktığı görülmektedir. Bu noktada, katılımcıların %6'sı kamu kuruluşları ile ilişkilerin belli düzeyde tutulması yoluyla performanslarının artacağını vurgularken, katılımcıların %8,4'ü de kamu kurumları ile yürütülen ortak projelerin artırılması yoluyla sivil toplumun daha verimli performans ortaya koyacağı görüşünü savunmaktadır. Diğer yandan katılımcıların %32,5'i herhangi bir öneride bulunmamışlardır.

E. Bulguların Analizi

Bursa'da gerçekleştirilen 15. Ufuk Turu Toplantısı'na katılan ve hata payı en düşük düzeyde temsilcilerin dahil edildiği anket katılımcılarının cinsiyet dağılımını incelendiğinde ankete katılım gösteren sivil toplum kuruluşları üyelerinin 83'ünden 81'inin erkek olduğu görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının daha geniş bir katılımı, etkin bir şekilde faaliyet yürütebilmesi adına kadın katılımcıların artırılması ihtiyacı görülmektedir. Çalışma açısından bu durum en belirgin kısıtlılıklar arasında değerlendirilebilir. Bu bağlamda çalışmanın ilgili kısımlarında ortaya konulan katılımcılık ve tam bir toplumsal temsil kabiliyeti açısından temsil niteliği oldukça olumsuz bir durum ortaya koyabilmektedir. Nitekim demokratik kamu politikalarına etkin sivil toplum katılımı önermesi, en başta STK'ların güçlü demokratik niteliklere sahip olması ile mümkün olabilir.

Konya özelinde STK'lardaki kadın temsiline böyle bir çatı örgütlenme altında daha fazla güçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye geneli için bir genelleme yapılabilmesi olanağı mümkün olmasa da yerel düzeyde böyle bir bulgunun ortaya çıkması tek başına yerel toplumsal ve siyasal kültürle ilişkilendirilmesi doğru olmayacaktır. Bu noktada demokratik nitelikleri amaç edinen ve bu minvalde faaliyetlerini sürdüren STK'ların daha geniş toplumsal kesimlere seslerini duyurabilmeleri ve etkileşim alanları oluşturabilmeleri oldukça öneme haizdir. Bu durum, Türkiye genelinde STK'ların cinsiyet alanında katılımcı mekanizmaların güçlendirilmesi açısından genelleme yapılamayacak bir düzeyde olduğu konusunda önemli bir fikir sunduğu ortadadır.

İkinci olarak katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde hem genç nüfusun hem de tecrübe sahibi kimselerin önemli katılımlar sunduğunu öne sürmek mümkündür. Nitekim Şekil 2'de de ortaya konulan bulgulara göre 55 yaş ve üzeri kimselerin %38,6 oranında olması, özellikle tecrübe sahibi kişilerin bilgi ve birikimlerini genç nesillere aktarabilmesi ve kurumların daha etkin kararlar alabilmesi adına olumlu bir görünüm sunduğu ifade edilebilir. Ayrıca 8 yıl ve üzeri STK'larda hizmet yürüten temsilcilerin oranının %62,65 olması, bu araştırmada yerel düzeyde alınabilecek sonuçlar açısından ve tecrübe düzeyleri açısından nitelikli bir profil ortaya koyduğu belirtilebilir.

Sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile demokratik yönetim anlayışının geliştirilmesi, 1980’li yıllarda tartışılmaya ve 1990’lı yıllardan itibaren kabul görmeye başlamıştır (Kaypak, 2012: 172). Aynı zamanda 1990’lı yıllar Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarını, Batı’daki sivil toplum kuruluşlarının işlevleri bağlamında oldukça yakınlaştırmıştır (Arslanel, 2017: 157). Özellikle insan hakları, çevre ve kadın hareketleri alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, toplumsal hareketliliği artırdığı gibi kamuoyunu yönlendirerek siyasiler ve kamu politikaları üzerinde de etki alanı oluşturabilmişlerdir (Kalaycıoğlu, 2000: 132). Ancak Türkiye’nin devlet geleneği ve sivil toplum ilişkisi çerçevesinde sivil toplum kuruluşlarının kamu politikaları ve siyasal hayat üzerinde birincil etki kurduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir (Tuncel, 2005: 731; Heper, 2012: 170).

Bu noktada, Türkiye’de yerel bir örnek olarak Konya özelinde STK’ların ilk olarak kamu kurum ve kuruluşları ile olan ilişkileri, ikinci olarak kamu politikaları alanındaki etkinlik düzeyleri ve son olarak STK’ların kendi aralarındaki işbirliği ve koordinasyon alanları ile performanslarına yönelik bulguların değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda STK’larla devlet birimleri arasındaki ilişkilere yönelik algı konusunda “emin değilim” yanıtını verenlerin oranı %26,5 iken; iyi olmadığı ya da kötü olduğu yönünde görüş bildirenlerin %25,4 oranında olması dikkat çekici bulgular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum demokratik karar alma süreçlerine etkin katılımları doğrultusunda hem yönetim ilkeleri açısından hem de STK kültürünün güçlenmesi bağlamında olumsuz bir nitelik ortaya koyduğu ifade edilebilir.

Esasında kamu yönetimi ile STK’lar arasındaki işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi, demokratik kamu politikaları üzerinde etkin ve etkili bir alan ortaya koyabilecektir. Ancak Şekil 5’te ortaya konulan bulgular, bu konuda olumsuz bir anlam doğurmaktadır. Nitekim ankete katılan STK temsilcilerinin %46,9’unun “fikrim yok” şeklinde bir beyanda bulunması oldukça düşündürücüdür. Özellikle STK’ların kamusal aktörler olarak kamu yönetimi birimleri ile ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik ilişkilerinin demokratik birer baskı ve danışma aktörü olarak değerlendirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bununla birlikte ankete katılım gösteren temsilcilerin en yüksek oranda yönetimin temel ilkelerinden birini oluşturan “koordinasyon” ilkesine dikkat çekmeleri, demokratik katılımcılık ve hesap verebilirlik nitelikleri açısından güçlü bir talebe işaret ettiği öne sürülebilir.

Kuşkusuz kamu politikası süreci, katılım mekanizmalarını zorunlu kılan bir yaklaşımdır. Toplumsal sorunlara çözüm bulma yolu olarak üretilen politikaların verimli ve etkin olabilmesi çok boyutlu bir katılım ile mümkün olmaktadır. Bu katılım noktasında önemli rollerden birini şüphesiz sivil toplum kuruluşları oynamaktadır. Bu noktada yapılan araştırmada katılımcılara kamu politikası sürecine sivil toplum kuruluşlarının katılımı, sorulmuş verilen cevapları Şekil 6’da incelediğimizde sadece katılımcıların %24’ü “yeterli” olduğu yönünde fikir beyan etmiştir.

Türkiye’de devletin sivil toplum kuruluşları üzerindeki vesayeti ile denetleme ve müdahale etme gücünün (Gönel, 1998: 3), halen devam ettiği öne sürülebilir. Çeşitli meslek kuruluşları, vakıflar ve kooperatif birlikleri üzerindeki yasa koyucu yetkisi ve üyeleri üzerindeki zorunluluk, gönüllü örgütlenmeler olan sivil toplum anlayışı ile bir çelişki doğurmaktadır. Bununla birlikte pek çok dernek ve vakfın siyasal iktidar ya da devlet tarafından kurdurulduğu, teşvik edildiği ve desteklendiği düşünülmektedir. Bu açıdan Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının tek bir kategori altında değerlendirilmesi ayrıca bir zorluk taşımaktadır.

Konya STK Platformu üye temsilcileri açısından kamu politika süreçlerine etkin katılımlarının “çok yeterli” ya da “yeterli” olduğunu öne sürenlerin toplam oranı yalnızca %24’te kalmış olduğu görüldüğünde bu alanın önemli bir sorun alanına tekabül ettiğini görebilmek mümkündür. Üstelik “yetersiz” ve “çok yetersiz” görenlerin toplam oranı %41,1 olarak saptanmıştır. Bu bağlamda yerel düzeyde STK’lar açısından kamu politikası süreçlerine katılım algısı, özellikle politika kararlarında etkililik bağlamında olumsuz bir duruma işaret ettiği belirtilebilir.

Kamu politikaları alanına ilişkin Şekil 7’de önemli bir bulgunun ortaya çıktığı görülmektedir. Ankete katılanların %46,9’u kamu politikası süreçlerine STK katılımı konusunda bir öneri sunma konusunda “fikrim yok” düşüncesini tercih ettiği saptanmıştır. Üstelik Şekil 5’te de ortaya konulduğu üzere STK’ların kamu kurum ve kuruluşları ile olan ilişkilerinin geliştirilmesinde neler yapılabileceğini dair öneriler konusunda “fikrim yok” diyenlerin oranı aynı şekilde %46,9 olarak tespit edilmiştir. Her iki bulgu, kamu politikalarında demokratikliğin geliştirilmesinde STK ile ilgili ayağın daha güçlü katkılar sunması konusunda olumsuz bir görünüm içerisinde olması oldukça olumsuz bir husus olarak değerlendirilebilir.

Anket katılımcılarının STK’ların kamu politikalarında özellikle karar alma süreçlerine etkin katılım konusunda öne sürdükleri yaklaşımlardan en çok öne çıkanı ise %16,9 ile STK’ların bu süreçlerde daha etkili olabilmeleri için işbirliği içerisinde hareket edebilmeleri vurgusu olmuştur. İkinci olarak ankete katılanların %12,2’si STK’larla devlet birimleri arasındaki yönetim olgusunun, yasal bağlamda bir zemine kavuşturulması gerektiği savunulmuştur. Her iki bulgu, STK’ların daha katılımcı daha demokratik ve daha fazla işbirliği içerisine girme hususlarında oldukça olumsuz bir noktada bulunduklarını göstermektedir. Halbuki STK’ların fikir beyan etmekten kaçınmalarına karşın ve politika süreçlerinde talep, devlet birimlerinden gelmesi dahi daha fazla baskı aktörü olarak rol kazanabilmeleri gereklilik halini alması bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Buraya kadar ortaya konulan bulgular, özellikle STK’ların kendileri özelinde tartışılmasını gündeme getirmektedir. Bu noktada hem STK’lar arası ilişkiler hem de STK’ların performanslarına dair algılar ve öneriler, oldukça önem kazanmaktadır. İlk olarak STK’lar arası ilişkilere yönelik olarak ankete katılanların %36,2’si bu ilişkilerin yeterliliği konusunda “emin olmadıklarını” belirtirlerken “yetersiz” ve “çok yetersiz” yanıtlarını verenlerin toplamda %31,3 oranında olduğu saptanmıştır. Buna karşın katılımcılardan “yeterli” ve “çok yeterli” yanıtlarını

verenler toplamda %32,5'te kalmıştır. Bu açıdan bakıldığında STK'ların kendi aralarındaki ilişkilerin geliştirilmesine yönelik olumlu bir görünüm arz etmediklerini belirtmek mümkündür.

STK'ların kendi aralarındaki bağların güçlendirilmesine yönelik önermeler karşısında anket katılımcılarının %38,7'sinin "fikrim yok" yanıtını vermesi politika süreçlerine demokratik katkı sunulmasının beklenmesini güçleştirmektedir. Bununla birlikte en çok kabul gören öneri, %28,8 ile her türlü STK'nın fikir ayrılıklarını bırakarak bir araya gelebilecekleri mekanizmaları güçlendirmeleri ve etkin bilgi akışını canlı tutmaları olduğu saptanmıştır. Esasında bu durum, katılımcı ve hesap verebilirlik niteliklerini güçlendiren bir etki oluşturabilmesi açısından kayda değerdir. Bu öneri, ortak kararlar alınarak faaliyetlerin yürütülmesi, görev paylaşımı ile koordinasyon içerisine girilmesi önerilerinden daha fazla kabul görmesi açısından da dikkat çekici olmuştur.

Son olarak STK'ların kendilerine yönelik performansın geliştirilmesine ilişkin temel çözüm önerisi sorulduğunda ilgili katılımcıların %32,5'lik bir kısmı "fikrim yok" diyerek herhangi bir çözüm önerisi sunmamıştır. Oysaki aynı katılımcıların çoğunluğu sivil toplumun performans ve faaliyetlerinin yeterli düzeyde olmadığı ve geliştirilmesi gerektiği üzerinde fikir beyan etmiştir. Bu iki durum arasında yaşanan tutarsızlık STK'ların yaşadıkları eksikliklerin temelini oluşturmaktadır. Çünkü yaşanan sorunlara en etkili çözümler o sorunun merkezinde bulunan kişilerce ortaya konularak amacına ulaşmaktadır. Bu anket çalışmasında ortaya konulan istatistiksel veriler STK temsilcilerinin sivil toplum performansı ve genel durumunu tam olarak verimli ve istenen düzeyde bulmadıklarını göstermektedir. Ayrıca STK'ların çağın gereklerine ayak uydurarak sorunlara etkin çözümler bulma noktasında gençlerin STK'larda aktif görev alanlarının artırılması fikri önem kazanmıştır. Nitekim gençlerin, kadınların ve dezavantajlı toplumsal kesimlerin bu örgütlenmeler içerisinde kendilerine yer bulamamaları demokratikliği azaltacağı gibi çeşitli politika alanlarının başarısını ya da meşruiyetini de doğrudan etkileyebilecektir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kamu politikası, belli bir amaca matuf olarak alınmış kararların belli bir düzen içinde hayata geçirilmesi neticesinde kendini gösterir. Bu süreçlerde resmi ya da resmi olmayan çeşitli aktörler farklı düzeylerde katılım gösterirler. Resmi aktörler, devletin resmi görevlileriyken, resmi olmayan aktörleri aynı netlikte tanımlamak zor olsa da bu aktörler içinde özellikle sivil toplum derli – toplu görüntü sergilemesi ve kurumsal bir varlık göstermesi nedeniyle ön plana çıkar.

Politika yapım süreçlerinde ilgili politikaların saptanması ve gündem oluşturulması önceliklidir. Bu aşamada demokratik ve sivil bir toplumsal örgütlenme dinamiğinin yüksek olması ilgili kamu politikası alanında etkin ve verimli bir süreç işletebilir. Toplumsal talep ve beklentilerin siyasi otoritelere ya da kamu bürokrasisine iletilmesinde sivil toplum kuruluşlarının artan rolünü göz ardı etmemek gerekir. Nitekim kamu politikalarında resmi olmayan aktörler arasında yer alan sivil toplum kuruluşlarının sürece katkısı, katılımcı ve hesap verebilir bir demokratik siyaset ve yönetim anlayışını da pekiştirebilecektir. Ancak bu

süreçlerin tamamı sivil toplum kuruluşlarının kendilerini gerçekleştirmeleri ile yakından ilişkilidir.

108 ana kuruluşunun üyesi bulunduğu Konya Sivil Toplum Kuruluşları Platformu'nun eğitim ve kültür hizmetlerinden sosyal yardımlaşma ve dayanışma derneklerine kadar birbirinden farklı sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile gerçekleştirilen anket çalışmamızda çeşitli sonuçları öne çıkarmak mümkündür. Bu tespitlerden ilki sivil toplumun kendi performans düzeylerine yönelik yetersizliklerine vurgu yapmış olmalarıdır. Ancak kamu politikaları alanında karşılık bulabilecek çözüm niteliğinde politika önerilerinde bulunmadıkları saptanmıştır. Bununla birlikte performansa yönelik en önemli talep sivil toplum kuruluşlarının üst birlikler halinde daha güçlü örgütlenebileceklerine yöneliktir.

Anket sonuçları bağlamında ikinci önemli husus, sivil toplum-kamu kurumları ilişkileri üzerinedir. Sivil toplum kuruluşlarıyla devlet birimleri arasındaki ilişkilerin belirli aralıklarla yapılacak bilgi paylaşımları ve etkileşimleri ile süreklilik kazandırılması gerektiği konusunda önemli bir kabul olduğu görülmüştür. Kuşkusuz katılımcı demokrasinin hedeflerin de biri de “kamusal akıl yürütme bilinci”nin geliştirilmesi olduğu dikkate alındığında bu durum ayrı bir önem kazanmaktadır. Üçüncü önemli nokta ise kamu politikası süreçlerine sivil toplum katılımının güçlendirilmesine ilişkindir. Bununla ilgili katılımcılar tarafından STK'ların toplumla iletişim kanallarını güçlü tutarak elde ettiği talep ve beklentileri bahis konusu politika alanıyla ilgilenen devlet birimleri ile paylaşması gerektiği savunulmaktadır. Esasında bu durum demokratik bir yöntem olduğu gibi ilgili politika çevresindeki karar alıcılar üzerinde ve bazen eş değer düzeyde katkı ve etkinlik yürütebilmeyi sağlayabilir.

Çalışma sonuçları açısından sivil toplum kuruluşlarının kamu politikaları üzerindeki etkinlik düzeylerinin artırılabilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarına düzenli rapor ve proje sunmaları, bilimsel toplantılar ya da sosyal etkinlikler yoluyla yahut basın yayın araçları üzerinden kamuoyu oluşturmaları gerekmektedir. Tüm bunlarla birlikte katılımcı ve hesap verebilir bir karar alma süreci istisnasız tüm politika alanları için geçerli olmamakla birlikte meşruiyet alanını güçlendirici bir şekilde ilgili sivil toplum aktörleri ile paylaşması önemli bir kazanımı ifade eder.

Bu araştırma ile iki sonuç daha tartışılabilir. İlki Konya ili düzeyinde bir sivil toplum çatı örgütlenmesi, katılımcılık ve hesap verebilirlik ilkeleri açısından önemli olmakla birlikte etkinlik düzeyi yeterli bir anlam bulamamaktadır. İkincisi, kadınların sivil toplum örgütleri alanındaki etki alanlarının, yerel düzeyde zayıflığı, olumsuz bir sonuç doğurmaktadır. Bu açıdan kamu politikaları alanına dair yerel düzeyde bir sivil toplum gücünün oluşumu, bu iki kısıtlılık alanındaki sorunların çözümünü tartışmayı gerektirmektedir.

Çalışmanın en temel kısıtlılığı, Platform bünyesindeki kuruluşlarda kadınların temsil açısından daha zayıf olmasından kaynaklı olarak ankete katılan kadın sayısı da oldukça az olmuştur. Bu durum, aynı zamanda Konya'daki sivil toplum örgütlenmesinin eleştirilmesi gereken bir alanını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla kamu politikası alanlarının demokratik nitelik kazanması, aynı

zamanda bu alanlarda karar alma mekanizmaları üzerinde katılımcı bir unsur olarak STK'ların demokratikleşmesi ve kamusal aktörlerle ilişkilerinin etkin ve etkili bir boyut kazanması gerekmektedir.

Kuşkusuz sivil toplum kuruluşları kamu politikası karar alma süreçlerinde hem toplumsal prestijleri hem geniş örgütlenebilme ağları itibarıyla politika kararları üzerinde bir baskı faktörü olmayı sürdürmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının üye sayısının önemli miktarlarda olması politika kararlarına farklı taleplerin dahil edilmesi açısından önemli olduğu kadar sivil toplum bilincinin güçlendirilmesi açısından siyasal iktidar mekanizmalarının da bu kuruluşların faaliyetlerini meşruiyet ve demokratiklik açısından kabul edebilmesi gereklidir. Dolayısıyla demokratik bir kamu politikası alanı, demokratik niteliği güçlü bir sivil topluma ihtiyaç duyduğu kadar sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımını benimseyen siyasal ve yönetsel bir kültür oluşumu ve pekişmesi ile mümkündür.

Yukarıda sıralanan olumsuzluklar ve yetersizliklerle ilgili görüşleri sivil toplumun kendi eleştirel mantığı içinde değerlendirmenin yerinde olacağı düşünülmektedir. Kar amacı gütmeme ve topluma yönelik gönüllü hizmet sunmak üzere oluşturulan kuruluşların eleştirel yaklaşım benimsemeleri son derece normaldir. Sivil toplum, bir anlamda toplumsal taleplerin sözcüsü ve eleştirel yaklaşımın aktörüdür. Dillendirilemeyen dillendirme, söylenemeyeni söyleme ve eleştirilemeyen eleştirme rolü bulunan bu kuruluşların öz eleştirilerini yapmaları varlık sebepleri ile alakalıdır. Kamu ile ve kendi içlerinde daha iyi ve sağlıklı ilişki geliştirme yönündeki eleştirileri toplum adına son derece olumlu işaretlerdir. İş birliği içinde toplumsal sorunların üstesinden gelmek isteyen sivil kuruluşlar, siyasal ve idari süreçlere katkı sağlama noktasında avantaj sunma potansiyellerini sürdürmeye devam etmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Yönetim ve Ekonomi Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır

Çıkar Beyanı

Yazarların herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Akatay, A. ve Harman, S. (2014). *Sivil Toplum Kuruluşları*. 3. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Anderson, J. E. (2010). *Public Policymaking: An Introduction*. Seventh Edition, Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Aron, R. (1976). *Demokrasi ve Totalitarizm*. 1. Baskı, Çev. V. Hatay, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Arslan, Z. (2005). Soruşturma: Hangi Demokrasi, *Sivil Toplum*, Cilt. 3, Sayı. 9, 88-91
- Arslanel, M. N. (2017). *Türkiye'de Demokrasi Sürecinde Sivil Toplumun Gelişimi*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Ataay, F. (2006). Yönetişim ve Sivil Toplum, *Memleket: Siyaset ve Yönetim Dergisi*, Sayı 1, 1-12.
- Ateş, H. ve Nohutçu, A. (2006). Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 6, Sayı. 11, 244-276.
- Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve Nepotizm, *CU Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 26, Sayı. 1, ss. 1-13.

- Bayraktar, E., Kahraman, S. ve Dinçer, S. (2018). Demokratik Yerel Yönetim Anlayışının Güçlendirilmesinde Kent Konseylerinin Rolü. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Cilt. 5, Sayı. 25, 2230-2252.
- Bayramoğlu, S. (2014). Yönetişim Zihniyeti: Türkiye’de Üst Kurullar ve Siyasal İstikrarın Dönüşümü, 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Bedük, A., Usta, S. ve Kocaoğlu, M. (2006). Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları ve Demokratikleşme Sürecindeki Misyonları, *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, Sayı. 10, 52-64.
- Beem, C. (1996). Civil Society in America: A Public Debate about Political Theory. <http://americanvalues.org/catalog/pdfs/wp-52.pdf>, (Erişim Tarihi: 07.10.2019).
- Birkland, T. A. (2014). *An Introduction to the Policy Process: Theories, Concepts and Models of Public Policy Making*. 3rd Edition, New York: Routledge.
- Council of Europe (CoE) (2001). *Recommendations on the Participation of Citizens*. <https://rm.coe.int/16804f513c>, (Erişim Tarihi: 07.10.2019).
- Çaha, Ö. (2005). Sivil Toplumun Türkiye’deki Sorunları. Ed. A. Küçük, S. Bakan ve A. Karadağ, *Türkiye’de Siyasal Hayat-II*. 1. Baskı, İstanbul: Aktüel Yayınları, 689-707.
- Demir, F. (2011). Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı. 30, 107-120.
- Demirel, T. (2013). Siyasal Güçler. Ed. D. Dursun ve M. Altunoğlu, *Siyaset Bilimi*. 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 180-203.
- Deniz, B. (2005). Katılımcı Demokrasi Pratiğinde STK’ların Rolü ve Tüketici Örgütleri Deneyimi. *İki Sempozyum: Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Dursun, D. (2013). Siyaset ve Birey: Siyasal Katılma. Ed. D. Dursun ve M. Altunoğlu, *Siyaset Bilimi*. 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 90-121.
- Duverger, M. (2002). Siyaset Sosyolojisi, 6. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Emini, F. T. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı. 36, 43-56.
- Eren, V. (2018). Kamu Politikası. Ed. Ö. Kutlu, *Siyaset Bilimine Giriş*. 3. Baskı, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 259-282.
- Erkoçak, E. (2004). Türkiye’de STK’lar Alanında Hukuksal Gelişim ve AB Sürecinde STK’lar. *AB Uyum Süreci ve STK’lar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 42-47.
- Eroğlu, C. (1999). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*. 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Gönel, A. (1998). *Önde Gelen STK’lar Araştırma Raporu*. 1. Baskı, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Güneş, M. ve Yükselen, C. (2004). *Sivil Toplum ve Yönetişim Tartışmaları Sürecinde Kent ve Kadın*. 1. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Heper, M. (2012). *Türkiye’de Devlet Geleneği*. 4. Baskı, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Higgs, G., Berry, R., Kidner, D. and Langford, M. (2008). Using IT Approaches to Promote Public Participation in Renewable Energy Planning: Prospects and Challenges. *Land Use Policy*, No. 25, 596-607.
- Hudson, W. E. (2013). *American Democracy in Peril: Eight Challenges to America’s Future*. Seventh Edition, Washington, DC.: SAGE.
- Kahraman, S. ve Tanıyıcı, Ş. (2018). Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Örneğinde Çok Düzeyli Göç Yönetişimi. *TESAM Akademi Dergisi*, Cilt. 5, Sayı. 1, 235-280.
- Kahraman, S. (2019). Türkiye’de Siyasi Partilerin Resmi Metinlerinde ve Söylemlerinde Medya Analizi, Ed. F. Temel ve A. T. Türkmenoğlu, *Medya ve Siyaset*, 1. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 265-324.
- Kalaycıoğlu, E. (2000). Sivil Toplum ve Neopatrimonyal Siyaset. Der. E.F. Keyman ve A.Y. Sarıbay, *Global Yerel Eksende Türkiye*. 1. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım, 119-140.
- Kapani, M. (2017). *Politika Bilimine Giriş*. 56. Baskı, Ankara: BB101 Yayınları.
- Kara, B. (2013). Siyaset ve Toplum. Ed. M. Türkkahraman ve E. Köten, *Siyaset Sosyolojisi*. 1. Baskı, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 175-202.
- Karagöz Yerdelen, B. (2018). Demokrasi. Ed. Ö. Kutlu, *Siyaset Bilimine Giriş*, 3. Baskı, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 169-190.

- Karkın, N. (2012). E-Katılım Kavramı ve Süreci: Kamu Siyasa Oluşum Sürecine Vatandaş Katkısının Olabilirliği. *Sosyoekonomi*, Cilt. 17, Sayı. 17, 41-62.
- Kaypak, Ş. (2012). Yerel Yönetimlerde Katılımcı/Müzakereci Demokrasi Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi. *Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt. 8, Sayı. 17, 171-196.
- Kışlalı, A. T. (1987). *Siyaset Bilimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları.
- Kim, P. S. and Moon, M. J. (2003). NGOs Incubator of Participative Democracy in South Korea: Political, Voluntary, and Policy Participation. *International Journal of Public Administration*, Cilt. 26, Sayı. 5, 549-567.
- Kutlu, Ö. ve Kahraman, S. (2018a). Minimal Devlet. Ed. Y. Mamur Işıkcı ve E. Alacadağlı, *Kamu Yönetimi Ansiklopedisi*, 1. Baskı, Ankara: Astana Yayınları, 547-554.
- Kutlu, Ö. ve Kahraman, S. (2018b). Yerel Yönetim Değerleri. Ed. M. Şeker, Y. Bulduklu ve B. Dilmaç, *Kurumlarda Değerler*, 1. Baskı, Konya: NEÜ Kültür Yayınları, 117-150.
- Kutlu, Ö. ve Özdemiray, S. M. (2013). Siyasi Sistemler. Ed. M. Türkkahraman ve E. Köten, *Siyaset Sosyolojisi*. 1. Baskı, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 149-173.
- Küçükömer, İ. (1994). *Sivil Toplum Yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Maier, K. (2001). Citizen Participation in Planning: Climbing a Ladder?. *European Planning Studies*, Vol. 9, No. 6, 707-719.
- Nie, N. H., Verba, S., Converse, P. E. (1989). *Siyasal Katılma, Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı*. Çev. İ. Turan ve T. Karamustafaoğlu, Ankara: Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları.
- Pierson, C. (2014). *Modern Devlet*. Çev. N. Kutluğ ve B. Erdoğan, 2. Baskı, İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
- Ryfman, P. (2006). *Sivil Toplum Kuruluşları*. Çev. İ. Yerguz, 1. Baskı, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sarıbay, A. Y. (1994). *Siyasal Sosyoloji*. 2. Baskı, İstanbul: Der Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (2000). Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokrasi. Ed. E. Kalaycıoğlu ve A. Y. Sarıbay, *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme*. İstanbul: Alfa Basım Yayım, 447-461.
- Sartori, G. (2014). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. Çev. T. Karamustafaoğlu ve M. Turhan, Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Saylam, A., Karkın, N. and Uçar-Kocaoğlu, B. (2020). Higher Public Officials on Direct Citizen Participation in Turkey. Eds. S. Chhbra and M. Kumar, *Civic Engagement Frameworks*, USA: IGI Global, 142-170.
- Schneider, A. L. and Ingram, H. (1997). *Policy Design for Democracy*. Lawrence: University Press of Kansas.
- Suver, A. (2009). Sivil Toplum Nedir?. *Türkiye’de Stratejik Düşünce Kültürü ve Stratejik Araştırma Merkezleri*. Ed. H. Kanbolat ve H. A. Karasar, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın, 497-498.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *TÜBAR*, Sayı. 29, 387-401.
- Tocqueville, A. D. (2016). *Amerika’da Demokrasi*. Çev. S. Sertdemir Özdemir, 1. Baskı, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Tosun, G. E. ve Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Sivil Toplum ve Baskı Grupları. Ed. H. Çetin, *Siyaset Bilimi*. Ankara: Orion Kitabevi, 335-372.
- Uçar Kocaoğlu, B. ve Phillips, R. (2018). Direct Public Participation in Local Government as Community Development: The Case of Turkey. Eds. S. Kenny, B. McGrath and R. Phillips, *The Routledge Handbook of Community Development*, New York, 451-464.
- Tuncel, G. (2005). Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi. Ed. A. Küçük, S. Bakan ve A. Karadağ, *Türkiye’de Siyasal Hayat-II*. 1. Baskı, İstanbul: Aktüel Yayınları, 709-736.
- Zabcı, F. Ç. (2004). Yeni Liberal Politikalar ve Sivil Toplum Örgütleri: Dünya Bankasının Çizdiği Yol, *Liberal Reformlar ve Devlet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara: KİGEM Yayını.

SUMMARY

This paper intends to highlight the duties and responsibilities of the civil society with special reference to democracy, participation, accountability and governance principles. In this regard, the members of Konya Civil Society

Platform, which is the umbrella organisation uniting the NGOs operating in various fields in the province, express their positions as to the approaches they adopted and the public policies they involved, the performances they displayed, and eventually the relations among themselves. This is to be achieved through the findings of a survey conducted with the members of the NGOs in May 2018, during the Horizon Meetings. Having done so, civil society and public policy relations are evaluated. Hence the public policy is gauged through the views and the perceptions of the civil society, this consequently leads to developing public policies, or at least an occasion to find out the views expressed via civil eyes.

There are many academic studies for civil society. However, it is seen that these studies are mostly limited to the theoretical field. For this reason, it is important to identify the expectations and perceptions of civil society activists and managers from these organizations. Evaluating the relationships between the people working in these organizations between civil society and government units may bring a different perspective.

In the context of the priorities and objectives listed above, the framework of this study will be discussed through the approaches of representatives of non-governmental organizations within the Konya Civil Society Organizations Platform. Then, participation in decision making processes with the answers given to the related questionnaire questions; democratic policy administration approach will be evaluated with the goal.

The study presents a quantitative research model and a questionnaire form consisting of a total of 25 questions, including 12 open-ended questions, was used as a data collection tool. The survey consists of the questionnaires applied at the 15th Horizon Tour Meetings organized by the Konya Civil Society Organizations Platform held in Bursa between 9-13 May 2018.

Konya Civil Society Organizations Platform members were selected as the universe of the study. The survey was carried out with 83 people who participated in the meetings. In the study, the statistical distribution of the questionnaire questions is presented. It was graphed with qualitative data analysis.

The first of these findings is that they emphasized the inadequacies of civil society towards their performance levels. However, it was observed that they did not make policy suggestions as a solution at a meaningful level. However, the most important demand for performance is that non-governmental organizations can be organized more strongly in upper unions.

The second important issue in the context of the survey results is the civil society-public institutions relationship. It has been seen that there is an important acceptance that the relations between non-governmental organizations and government departments should be ensured by sharing information and interactions at certain intervals. Undoubtedly, when we think that one of the goals of participatory democracy is the development of public reasoning awareness, this situation becomes of special importance.

The third important point concerns strengthening civil society participation in public policy processes. It is argued by the relevant participants that non-

governmental organizations should share their demands and expectations by keeping the communication channels with the society strong with the government departments concerned with the policy area in question. In fact, this situation is a democratic method, and it can provide contribution and effectiveness on decision makers around the policy and sometimes equivalent level.

Non-governmental organizations continue to be a pressure factor on policy decisions in terms of both social prestige and wide organization networks in public policy decision making processes. The fact that the number of members of non-governmental organizations is important is important in terms of including different demands in policy decisions, as well as political power mechanisms should be able to accept the activities of these organizations in terms of legitimacy and democracy.

In policy making processes, determining relevant policies and establishing an agenda is a priority. At this stage, the high dynamic of a democratic and civil social organization can operate an effective and efficient process in the relevant public policy area. It should not be overlooked the increasing role of non-governmental organizations in conveying social demands and expectations to political authorities or public bureaucracy. As a matter of fact, the contribution of non-governmental organizations, which are among the informal actors in public policies, can reinforce a participatory and accountable democratic policy and administration approach. However, all of these processes are closely related to the realization of non-governmental organizations.